

SZAKDOLGOZAT

Nagy Péter

2024

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Károly Róbert Campus

Agrár- és Élelmiszergazdasági Intézet

kereskedelem és marketing alapképzési szak

**MAGYARORSZÁG ELEMZÉSE A
KONVERGENCIA KRITÉRIUMOK
SZEMPONTJÁBÓL**

Belső konzulens: Dr. Dedák István
főiskolai tanár

Belső konzulens
intézete/tanszéke: Agrár- és
Élelmiszergazdasági
Intézet
Közgazdaságtani és
Természeti Erőforrások
Tanszék

Készítette: Nagy Péter

Gyöngyös
2024

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés	2
2. Az Európai Gazdasági és Monetáris Unió.....	4
2.1. Az Európai Monetáris Rendszer.....	4
2.2. A Gazdasági és Monetáris Unió	5
2.3. Az euró bevezetésének szükséges feltételei és legfontosabb kérdései.....	9
2.3.1. A Maastrichti konvergencia-kritériumok	9
2.3.2. Az ERM-2 árfolyam mechanizmus	12
3. Anyag és módszertan.....	18
4. Magyarország főbb gazdasági mutatóinak vizsgálata	20
4.1 Bruttó hazai termék	20
4.2 Árstabilitás.....	26
4.3 Foglalkoztatottsági mutatók	30
4.4 Árfolyam stabilitás és folyó fizetési mérleg	32
4.5 Az államadósság alakulása	33
4.6 A jegybank szerepe.....	39
4.7 Jövőbeli kitekintés	44
5. Következtetések, javaslatok.....	47
6. Összefoglalás	49
Irodalomjegyzék	52
Ábrajegyzék.....	54
Táblázatok jegyzéke	55

1. Bevezetés

A gazdasági mutatóknak rendkívül fontos szerepe van abban, hogy egy ország gazdasági helyzetét megismerhessük, valamint, hogy több ország gazdasága összehasonlítható legyen. Emellett, több éves intervallum vizsgálata során kirajzolódhat egy kép is egy adott ország vagy térség gazdasági fejlődéséről, vagy épp hanyatlásáról. Azonban fontos az is, hogy a különböző gazdasági mutatók meghatározása azonos módszertannal történjen, mind nemzetközi szinten, mind pedig az egyes évek tükrében. Ellenkező esetben a változás és az összehasonlítás nem tud valós képet adni.

Szakedolgozatomban Magyarország főbb gazdasági mutatóinak alakulását vizsgálom a konvergencia kritériumok tükrében. Választásom azért esett erre a megközelítésre, mert hazánkban az Európai Unióhoz való csatlakozás óta, sőt már 2004. évet megelőzően is a gazdaságpolitikai célkitűzések között prioritást élvezett a konvergencia kritériumok teljesítése az eurózónához való csatlakozás érdekében. Az ezredforduló után gyakran lehetett politikai kampányokban is találkozni az euró bevezetésének ígéretével, ennek alátámasztása érdekében a bevezetés dátuma is kitűzésre került, mely dátumot azonban többször módosított az aktuális kormány. Napjainkban az euró magyarországi bevezetésének kérdése ismét felmerült, főként a többi tagállamhoz képest magas infláció és a bevezetési feltételek teljesítésének kapcsán. Ezért fontosnak tartom, hogy folyamatosan fókuszban legyen a magyar gazdasági mutatók konvergencia kritériumának megfeleltetése is.

A gazdasági mutatók elemzése során arra kerestem a választ, hogy hogyan jellemezhető Magyarország gazdasági helyzete az elmúlt évtizedeket együttesen nézve a konvergencia kritériumok szempontjából. Első lépésben egy rövid elméleti áttekintést teszek annak érdekében, hogy felvázoljam mik is ezek a kritériumok, valamint mik azok a tényezők, melyek az alapot biztosítják hozzá. Ezt követően szekunder kutatás keretében azt vizsgálom az IMF, AMECO és az MNB által közzétett hivatalos adatok alapján, hogy Magyarország főbb gazdasági mutatói milyen változásokon mentek keresztül az elmúlt évtizedekben.

Úgy vélem, annak ellenére, hogy minden évben publikálásra kerülnek a gazdasági mutatók, alakulásuk mindig egy aktuális témát képeznek, mivel a mutatók iránymutatást adnak többek között arra is, hogy egy ország gazdaságánál milyen gazdaságpolitikai lépéseket kell megtenni annak érdekében, hogy kedvezőbb gazdasági helyzetet érthessenek el. Ez nem csak az adott ország fejlettsége szempontjából fontos, hanem társadalmi és

szociális szempontból is, mivel, ha jól teljesít egy ország gazdasága, akkor a lakosai is kedvezőbb életszínvonalat élvezhetnek. Ez pedig számtalan egyéb kihatással van, például, ha egy ország gazdasága „dübörög”, akkor nagyobb összegű forrásokat tudnak biztosítani a szociális ellátásra, valamint a nevelésre, oktatásra. Egy egészséges, jól képzett ember pedig sokkal értékesebb tud lenni a munkaerőpiacon, mint egy betegeskedő, alacsonyan képzett ember. A munkaerőpiac összetétele pedig nagyban befolyásolja a gazdaság termelékenységét is, tehát ez egy véget nem érő spirál, ami lefelé és felfelé egyaránt mehet.

A kutatásaim során kapott eredmények rávilágíthatnak arra is, hogy a Magyarország Európai Unióhoz való csatlakozása óta eltelt időszakot vizsgálva mikor volt hasonló gazdasági helyzetben, vagy egyáltalán volt-e hasonló gazdasági helyzetben. Az összehasonlítás lehetővé teszi a korábban megoldásként használt gazdaságpolitikai intézkedések kiértékelését, majd ennek alapján annak meghatározását, hogy egyes gazdasági mutatók értékén milyen intézkedésekkel lehetne javítani.

2. Az Európai Gazdasági és Monetáris Unió

Az egész világra kiterjedő és egyben egységes devizarendszer, mely minden deviza helyét egyértelműen kijelölné a nagy nemzetközi áru- és tőke mozgások során, nem lelhető fel (Magyar, 2002). Az már más kérdés, hogy egyáltalán szükség lenne-e egy világot átölelő egységes devizarendszerre. Ugyanakkor az Európai Gazdasági és Monetáris Unió működési eredményei számos kérdésre megadhatják a választ, mint például tud-e működni egy ilyen egységes rendszer.

A GMU gyökerei közvetlenül a második világháború utáni évekre vezethetők vissza, amikor Jean Monnet és mások arról álmodoztak, hogy az Európai Egyesült Államok megalakításával megakadályozzák a jövőbeli európai háborúkat. Az első lépés e cél felé az Európai Szén- és Acélközösség volt, amelyet 1957-ben a Római Szerződés alakított át az Európai Közös Piacca. A fokozatos fejlődés stratégiája az Európai Közösségek 1967-es, az Európai Monetáris Rendszer (EMS) 1979-es, az Egységes Európai Piac 1992-es és az Európai Unió 1993-as létrehozásához vezetett, a koordináció minden szakaszában növekedett, és a hatalom központosítása egyre jobban megmutatkozott (Feldstein, 1997).

2.1. Az Európai Monetáris Rendszer

Az Európai Monetáris Rendszer 1979-től 1990-ig működött. A lebegő árfolyamrendszer problémáinak azonosítása során az Európai Gazdasági Közösség tagállamainak körében ismételten felmerült az igény egy közös monetáris rendszer létrehozása. 1979. március hónapjában ennek eredményeként az EK tagországai (az Egyesült Királyság részvétele nélkül) megalapították az Európai Monetáris Rendszert (European Monetary System - EMS), amelynek legfontosabb céljával a közösségen belüli árfolyam-stabilitás megteremtése került kitűzésre (Bernek et al., 2003).

Az Európai Monetáris rendszer, az EMS három fő eszközre épült:

- 1) Az európai valutaegységre, az ECU-re (European Currency Unit, ECU).

Az ECU létezése alatt a közös pénz csak bankszámlapénz formájában volt fellelhető, valuta formájában nem, azaz bankjegyek és érmék nem voltak forgalomban. Elsődleges használata a pénzintézetek közötti elszámolásoknál és a kereskedelmi ügyletek elszámolásainál történt, majd a későbbiekben már ún.

tartalékvalutaként is használatba került. Ennek köszönhetően a nemzetközi kötvénypiacra is belépet a közös pénz, és szerepe egyre inkább meghatározóbbá vált. Az ECU árfolyamát az Európai Monetáris Rendszerben részt vevő nemzeti valuták kosarai alapján határozták meg. Az árfolyamértéket az alapján számszerűsítették, hogy az adott valutát kibocsátó ország hány százalékban részesedett az EK tagállamainak egymás közötti külkereskedelmi forgalmából. Így kalkulálták ki, hogy az egyes nemzeti valutákból mennyi kerüljön az ekkor még csak virtuális valutakosárba (Bernek et al., 2003).

2) Egy sajátos árfolyamrendszerre, ami az ERM (Exchange Rate Mechanism) volt.

A lebegési sáv meghatározása volt a működési alap, amely $\pm 2,25$ százalék között mozoghatott, ami azt jelenti, hogy két valuta között maximálisan csak 4,5 százalékos lebegés volt lehetséges. Ha ezt az értéket meghaladta a lebegési érték, akkor a központi bankoknak kötelességük volt beavatkozni a visszaszorítás érdekében. 1987-ben egy módosítás került bevezetésre, miszerint a központi bankok már akkor kötelességükké vált beavatkozni, mielőtt még a valuták túllépték volna a lebegési határsávot (Bernek et al., 2003).

3) A monetáris rendszer működését lehetővé tevő Európai Monetáris Együttműködési Alapra, az un. EMCF-re (European Monetary Cooperation Fund).

A különböző tagországok tartalékjaiból hozták létre ezt az alapot, annak érdekében, hogy az egyes központi bankok az alaptól rövid lejáratú ECU-ben kibocsátott hiteleket tudjanak igénybe venni (Bernek et al., 2003).

2.2. A Gazdasági és Monetáris Unió

Az Európai Gazdasági Közösség (jelenlegi nevén Európai Unió) alapító szerződésének a célja kezdetben arra irányult, hogy a gazdasági együttműködés elmélyítésével elkerüljék egy újabb háborús konfliktus kirobbanását. A gazdasági integráció előrehaladásával a tagországok egymásrautaltsága egyre inkább felerősödött, így az egyes tagországok többé már nem érdekeltek politikai feszültségek generálásában. A későbbiekben pedig az európai versenyképesség növelésére került a hangsúly. Tehát már nem az egymás elleni háborúzás volt a fontos, hanem az egymás segítése a gazdasági versenyképesség növelése érdekében. Az úgynevezett belső vagy egységes európai piac létrehozása növeli a piaci szereplők

számát, ezáltal a korábbinál nagyobb versenyre kényszeríti a hazai vállalkozásokat (Hetényi, 2002).

Ehhez pedig jelentősen hozzá tud járulni egy közös európai valuta megteremtése, mivel a közös pénz képes növelni az egységes piac hatékonyságát, mely során a termelők és a fogyasztók közvetlenül össze tudják hasonlítani a versengő termékek és szolgáltatások árát a különböző tagállamokban. Ennek eredményeképp az olcsóbb árusító helyek képesek elősegíteni az árak kiegyenlítődését. Bár, az egységes valuta ennek ellenére nem szüntetheti meg, csak mindössze csökkentheti az árkülönbségeket. Emellett az adózás és más tényezők a versenyt kellő képen mérsékelni képesek (Hetényi, 2002).

Az Európai Tanács 1999. decemberi helsinki ülésén napirendre tűzte az adózás további harmonizációját kezdeményező csomag elfogadását, ami éppen az egységes piac hatékony működését gátló adózási különbségek felszámolására összpontosult. Ezzel is igyekeztek a tagországok minél inkább megteremteni a közös valutához való egységes alapot. Az euró megjelenésével láthatóbbá tette a különbségeket, és ezáltal ösztönzést is adott-e különbségek csökkentésére vagy megszüntetésére. A hatékonyságnövelés nemcsak az európai belső piacon hozhatja kedvezőbb helyzetbe a gazdasági szereplőket, hanem a nemzetközi piacon is versenyképesebbé teszi termékeiket, szolgáltatásaikat (Hetényi, 2002).

A Bretton Woods-i pénzügyi rendszer összeomlása után újra fontossá vált a monetáris stabilitás, valamint az árfolyam-ingadozások megszüntetése a tagországok valutái közötti. Az Európai Monetáris Unió minden bizonnyal a nemzetközi pénzügyi piacok legfontosabb eseménye a Bretton Woods-i rögzített árfolyamok rendszerének összeomlása óta. Ez nagy kihívást jelentett (talán még napjainkban is) a dollárnak, mint a világ meghatározó fizetőeszközének. Mivel ezáltal lehetőséget nyit Európában a világ legnagyobb hazai pénzügyi piacának létrehozására. Egy közös valuta ugyan szükséges feltétele a páneurópai tőkepiacok kialakulásának, viszont nem elégséges. Számos további feltételnek kell teljesülnie, és a világ pénzügyeinek alakulását a GMU után valószínűleg többszörös egyensúly jellemzi (Hetényi, 2002).

Helmut Kohl német kancellár, a monetáris unió legfontosabb támogatója azzal érvelt, hogy a GMU-t követő nagyobb politikai kohézió a legjobb módja annak, hogy megakadályozásra kerüljön egy újabb háború kialakulása Európában. Kohl kancellár, aki átélte a második világháborút, tudja, hogy egy ilyen érvelés milyen erőteljes vonzerőt jelent a saját generációja számára. Továbbá, érvei között volt még, hogy Németország békés

szomszédként való megbízhatósága jelentősen megnő, ha egy erős európai konföderációba kerül (Feldstein, 1997).

A Gazdasági és Monetáris Unió (GMU) (Economic and Monetary Union, EMU) a Szerződésben meghatározottak szerint 3 szakaszban valósult meg. A GMU első szakaszát (1990. július – 1993. december 31.) a tőke Európai Unión belüli szabad áramlását akadályozó belső korlátok megszüntetése jellemezte.

A Gazdasági és Monetáris Unió második szakaszának (1994. január 1. – 1998. december 31.) ugyancsak számos feladata volt. Ezen feladatok között szerepelt többek között az Európai Monetáris Intézet (European Monetary Institute, EMI) megalapítása, az állami szektor központi banki finanszírozásának megtiltása, a túlzott államháztartási hiány kerülése, továbbá annak beszüntetése, hogy az állami szféra privilegizált módon használhassa a pénzügyi intézményeket.

A harmadik szakasz (1999. január 1-jétől) a monetáris politikai hatáskörök EKB-ra való átruházásával és az euró számlapénzként történő bevezetésével kezdődött. 2002. január 1-jén az euró készpénzként való bevezetésével végbement a GMU létrehozásának folyamata (Palánkai, 2004).

A GMU előtt alapításakor komoly hosszú távú kihívásokkal kellett szembenézni. Az euróövezet sokszínű, és a nemzeti szintű politikaalkotás a leghatékonyabb módszer számos gazdasági döntés meghozatalára. A nemzeti politikák azonban nem tekinthetők elszigetelten, mivel hatásaik gyorsan áterjednek az euróövezet egészére. Ezért az ilyen nemzeti politikáknak teljes mértékben tükrözniük kell a monetáris unióban való részvétel valóságát. Alapvető fontosságú a versenyképesség, a koordináció és a konvergencia megfelelő szintjének fenntartása a nagy egyensúlyhiányok nélküli fenntartható növekedés biztosítása érdekében. Ennek lehetővé kell tennie az egységes monetáris politikával való megfelelő politikai kombinációt az árstabilitás elérése érdekében. Az euróövezet stabilitásának és növekedésének biztosítása érdekében a tagállamoknak közös szabályok szerint kell fellépniük és együttesen kell koordinálniuk a különböző gazdasági eseményeket és politikai hatásokat. Ez elengedhetetlen a konvergencia minimális szintjének garantálásához, amely a GMU hatékony működéséhez szükséges (Európai Bizottság, 2012).

Összességében a szorosabb GMU-integrációhoz erősebb demokratikus alapra és a polgárok széles körű támogatására volt szükség. Emiatt elengedhetlenné vált, hogy az elképzelés megvalósításának folyamata már széles körű konzultáción és részvételen alapuljon. Az

integrációnak és a legitimációnak párhuzamosan kell fejlődnie a siker érdekében. A GMU-irányítás jövőjének lefektetett víziója az euróövezeti tagállamokra összpontosít, mivel az egyes tagállamok minőségileg kisebb-nagyobb mértékben különböznek egymástól a közös valuta miatt. Mindazonáltal a mélyebb gazdasági és monetáris unió felé vezető folyamatot nyitottságnak és átláthatóságnak kell jellemezni, és annak minden tekintetben teljes mértékben összeegyeztethetőnek kell lennie az egységes piaccal. Ennek elérése érdekében az Európai Bizottság egy stabil és virágzó jövőképet javasol a GMU számára, amely négy alapvető építőkövön alapul:

- Integrált pénzügyi keret a pénzügyi stabilitás biztosítására, különösen az euróövezetben, és minimálisra csökkenti a bankcsődök európai polgárokra háruló költségeit. Egy ilyen keret a felügyelet felelősségét európai szintre emeli, és közös mechanizmusokat ír elő a bankok szanálására és az ügyfelek betéteinek garantálására.
- Integrált költségvetési keret a szilárd költségvetési politika nemzeti és európai szintű kialakításának biztosítására, amely magában foglalja a koordinációt, a közös döntéshozatalt, a nagyobb végrehajtást és a közös adósságkibocsátás felé tett arányos lépéseket. Ez a keret magában foglalhatja a fiskális szolidaritás különböző formáit is.
- Integrált gazdaságpolitikai keret, amely elegendő mechanizmussal rendelkezik annak biztosítására, hogy a fenntartható növekedést, a foglalkoztatást és a versenyképességet előmozdító nemzeti és európai politikák működjenek, és összeegyeztethetők a GMU zavartalan működésével.
- A GMU-n belüli döntéshozatal szükséges demokratikus legitimitásának és elszámoltathatóságának biztosítása a közös politikák és a szolidaritás közös szuverenitása alapján (Európai Bizottság, 2012).

Bár a politikai megfontolások dominálnak az európai monetáris unió létrehozásában, ennek nincs egyetlen koherens politikai oka. A GMU-ért felelős politikai hajtóerők valójában az Európa-párti internacionalizmus és a szűken meghatározott nemzeti önértékek törekvésének keveréke. Egyetlen képviselő sem támogatja ezeket a nézeteket, és maguk a nézetek egymásnak ellentmondók lehetnek, ugyanakkor együttesen Európa monetáris unióját (Feldstein, 1997).

2.3. Az euró bevezetésének szükséges feltételei és legfontosabb kérdései

A Maastrichti Szerződés (Európai Unióról szóló szerződés, EUSZ) egy nagyon konkrét csatlakozási eljárást ír elő, amely megköveteli a pontos célok teljesítését meghatározott időszakokban („jelentési időszakokban”). Ha egy ország az EU tagjává vált, csatlakozhat a módosított európai árfolyam-mechanizmushoz, az ERM II-hez is. Az első négy kritériumnak (az államadósság, a folyó költségvetési hiány, a hosszú távú kamatlábak és az infláció) az értékelés időpontját megelőző év adatai alapján kell teljesülnie. Az ötödik fő kritérium – leértékelés nélküli ERM II tagság – beszámolási időszaka az EUSZ szerint két év, így az értékelés ebben az esetben nem végezhető el addig, amíg nem áll rendelkezésre két év. Továbbá a csatlakozási szerződések egyértelműen rögzítik az európai intézményekhez való csatlakozás jogi feltételeit. Joggal mondhatjuk, hogy a Gazdasági és Monetáris Unióban való részvétel, és ebből következően a maastrichti kritériumok teljesítése nem lehetőség, hanem kötelezettség a csatlakozó államok számára (Jankovics, 2004).

2.3.1. A Maastrichti konvergencia-kritériumok

Az egységes valutaövezet létrehozásához néhány alapfeltételnek eleget kell tenni. Csak akkor várható el, hogy az egyes országok hosszabb távon képesek legyenek egy valutaövezetben létezni, ha gazdaságaik együtt mozgása megvalósulhat. A tagországoknak el kell érniük, hogy gyakorlatilag úgy működjenek, mint egy nagy ország.

Amikor döntés született arról, hogy a nyugat-európai országok stratégiaileg egy közös valutaövezetben, majd végül közös pénzben gondolkodjanak, akkor arról is dönteni kellett, hogy az odavezető úton az egyes országoknak milyen közös lépéseket kell megtenniük. 1991 decemberében Maastrichtban (egy hollandiai városban) a találkozó résztvevői megegyeztek arról, hogy milyen makrogazdasági feltételeknek kell kötelezően megfelelni (Magyar, 2002).

A Maastrichti Szerződés döntései szerint a közös pénz övezetéhez csak azon tagállamok csatlakozhatnak, amelyek gazdasága teljesít egyes, a gazdaság stabilitását, valutaunióra való érettséget bizonyító, a legjobb monetáris eredményeket felmutató tagállamok teljesítményéhez konvergáló, a monetáris unió szempontjából rendkívül fontos feltételeket.

A nagyon szigorú, a közös pénz egyes tagállamokban történő bevezetéséhez szükséges feltételek, az ún. maastrichti konvergencia kritériumokat az alábbi négy tétel alkotja:

- 1./ **Árfolyamstabilitás:** az euró övezetben részt vevő országok valutáinak piaci árfolyama az árfolyam-mechanizmus által meghatározott ingadozási sávon belül kell maradnia, úgy, hogy nem kerülhet sor a többi tagországgal szemben megállapított középárfolyamok leértékelésére a konvergencia-jelentést megelőző két évben (Hetényi 2002).
- 2./ **Fenntartható költségvetési pozíció:** az adott tagország a résztvevő országok körére vonatkozóan, az Európai Tanács által meghozott döntés idején nem áll úgynevezett túlzott deficit-eljárás alatt. A túlzott deficit megállapítása, illetve az eljárás feloldása nemcsak gazdasági, hanem politikai döntés is. A költségvetési hiányra vonatkozó 3 százalékos, illetve a bruttó államadósságra vonatkozó 60 százalékos GDP-arányok referenciaértékek a túlzott deficit megállapításának folyamatában (Hetényi 2002).
- 3./ **Árstabilitás:** a vizsgált tagország inflációs rátája a konvergencia-jelentésben meghatározott egyéves periódusra legfeljebb 1,5 százalékponttal múlhatja felül a legalacsonyabb inflációs rátát felmutató három tagállam inflációs mutatójának ugyanezen időszakra számított számtani átlagát (Hetényi 2002).
- 4./ **Kamatkonvergencia:** a vizsgált tagország hosszú távú kamatlába a konvergencia-jelentésben meghatározott egyéves periódusban legfeljebb 2 százalékponttal múlhatja felül a legalacsonyabb inflációs rátát felmutató három tagállam hosszú távú kamatainak számtani átlagát.

A közös európai jegybank létrehozása a közös monetáris politika vitelének intézményi feltétele. Az euróövezet monetáris politikai céljait ez a szervezet határozza meg. Továbbá ez az a szervezet, amely fenntartja az árstabilitást, és ennek az eléréséhez a jegybanki függetlenség adja az intézményi biztosítékot (Hetényi, 2002).

Szigorúan véve a maastrichti kritériumoknak nagyon kevés közük van a tulajdonképpeni konvergenciához, mivel a konvergencia egy olyan folyamat, amely egyesíti a technológiai és a nem rivális területeket, felkészítve az intézményileg és szerkezetileg lemaradt országokat az élvonalbeliek felzárkóztatására. Ezzel szemben a maastrichti kritériumok egyszerűen csupán az árak és a fiskális stabilitás szabályai. Ha van valamilyen kapcsolat a konvergencia és a maastrichti kritériumok között, akkor annak elsősorban a társadalmi képességtényezőhöz való hozzájárulásában, vagy esetleg

az általános gazdasági növekedés során az eszmék terjedésének jótékony hatásaiban kell lennie. Ahhoz, hogy a monetáris és fiskális stabilitás hatékony szabályai legyenek, a maastrichti kritériumoknak olyan környezetben kell működniük, amelyet a gazdasági homogenitás jellemez, nem pedig belső vagy külső gazdasági egyenlőtlenségek és egyensúlyhiányok. Egy ilyen környezet kielégíti az optimális valutaövezet fő feltételeit (Afxentiou, 2000).

Az első három konvergenciakritérium célja a monetáris stabilitás biztosítása a tagországok közötti rögzített árfolyamrendszer támogatásával. Az euró stabilitását erősíti az utolsó két kritérium, amelyek megvédik az Európai Uniót az államháztartási hiányból eredő inflációs fenyegetésektől (Afxentiou, 2000).

A konvergenciakritériumok makrogazdasági stabilizációra és gazdasági növekedésre gyakorolt következményeit mind a közgazdaságtan elmélete, mind a stilizált tények összefüggésében kell szemlélni. A fiskális politika a szó tágabb értelmében a nemzeti jövedelem-újraelosztás különböző eszközeinek alkalmazását jelenti a fiskális és az extrafiskális célok elérése érdekében. A fiskális célok az állami költségvetés és a tágan értelmezett közszféra bevételeinek biztosítását jelentik, illetve annak társadalmi és gazdasági funkciói alapján meghatározott állami tevékenységi körök közötti megoszlását. Másrészt az extrafiskális célok azt jelentik, hogy a fiskális politikai eszközöket (például az adórendszert, a költségvetési kiadások programjait) a vállalkozások és a háztartások magatartásának szabályozására, az emberek vagyoni szintjének kiegyenlítésére, a társadalmi célok elérésére és a gazdasági fejlődésre való felhasználását terjed ki. A fiskális politika szűkebb értelemben a gazdasági ciklusok szabályozásának politikájaként is értelmezhető (többek között keynesi megközelítés). Ebben az esetben az elsődleges kérdés az olyan eszközök alkalmazása, mint az adók és az állami kiadások (beleértve a gazdasági ciklusok automatikus stabilizátorait, azaz a kiadási programokat és a GDP változásaihoz beépített rugalmassággal rendelkező progresszív adórendszereket) a gazdaság stabilizálása, ill. serkentik a gazdasági növekedést. A fiskális politikának hatékonnak kell lennie ahhoz, hogy jó eszköze legyen a gazdasági folyamatok szabályozásának. Sajnos a hatékonyságának számos korlátja van. Először is, ez a politika gyenge rugalmassága információs, politikai és társadalmi okok miatt, amelyek közé tartozik:

- a kormány nem rendelkezik elegendő információval a gazdasági növekedés menetéről (információs korlátok)
- parlamenti konszenzus elérésének nehézségei a költségvetési hiány mértékének és a költségvetési szerkezetnek a változását illetően (működési korlát),
- az adóváltozások előkészítésének és megvitatásának hosszú ideje (időkorlátozás),
- társadalmi akadályok az adóemelésben vagy a költségvetési kiadások korlátozásában,
- az állami kiadások sajátossága,
- a politikai ciklus ellentmond a racionális fiskális politikának (Bukowski, 2006).

Mindezek az okok azt eredményezhetik, hogy a kormány nem tud a megadott időn belül reagálni az aszimmetrikus sokkokra. A késedelmes fiskális intézkedések alkalmatlanok lehetnek arra a gazdasági helyzetre, amelyben végrehajtják. Ráadásul a fiskális politika stabilizáló hatásai legalábbis kétségesek, különösen hosszú távon. Ha a költségvetési kiadások növekedése rövid időn belül GDP-növekedést okoz is, a költségvetési hiány és az államadósság hosszú távú hatása kiegyenlíti ezt a fiskális beavatkozásból fakadó hasznot. Érdemes megjegyezni, hogy ez kettős módon fog megtörténni. Egyrészt a kamatok emelkednek, másrészt pedig a kiszorító hatás jelentkezik (Bukowski, 2006).

2.3.2. Az ERM-2 árfolyam mechanizmus

Az ERM 2-ben való részvétel formálisan önkéntes, de a csatlakozó országok várhatóan az EU-hoz való csatlakozásukkor vagy valamivel később csatlakoznak ehhez a mechanizmushoz. Ha azonban összevonjuk azt a tényt, hogy egyrészt az euróövezethez való csatlakozás végső soron kötelezettség a csatlakozó országok számára, másrészt az ERM 2-ben való részvétel kötelező az euróövezethez csatlakozni kívánó tagjelölt országok számára, kiderül, hogy az ERM 2 valójában kötelező a csatlakozó országok számára (Lavraè, 2002).

Az ERM-2 alapvetően egy rögzített, de szabályozható árfolyam rendszer. Ellentétben a korábbi ERM-mel, amely az egyes tagországok valutapárjai közötti többoldalú árfolyamrendszer volt, az ERM-2 kétoldalú kapcsolat egy tag valuta és az euró között. Az euróban kifejezett központi árfolyamot az EKB-val (Európai Központi Bank) közösen határozzák meg, így a piaci árfolyam megengedett ingadozási sávját is a központi árfolyam

körül. A csatlakozó országok szélesebb, +/- 15%-os sávot alkalmaznak a középárfolyam körül, bár elvileg lehetséges ennél szűkebb, +/-2,25%-os sáv is, ha a csatlakozó országok teljesítménye ezt indokolta, és az EKB beleegyezett. Az ingadozási sávok határán történő beavatkozás kötelező és korlátlan, kivéve azt a tényt, hogy az EKB tartózkodhat egy valuta árfolyamának támogatásától az ERM 2-ben, ha az ellentétes az euró árstabilitási céljával. terület egésze. A középárfolyam átrendezése az EKB-val kötött megállapodás alapján lehetséges, ha a középárfolyam súlyosan eltolódott. A középárfolyam átállítása elvileg mindkét irányban lehetséges, de mivel az árfolyam-stabilitás maastrichti kritériuma megköveteli, hogy egy valutát két évig a normál ingadozási határok között tartsák anélkül, hogy az ország saját kezdeményezésére leértékelné a valutát, az átrendezés valójában aszimmetrikus. Bár egy valuta átértékelése lehetséges, egy valuta leértékelése egy bizonyos időszakra elhalasztja az adott ország euróövezetbe való belépését, mivel a leértékelés pillanatától számítva további két évig árfolyamstabilitást kellene bizonyítania. Nyilvánvaló, hogy az ERM-2 jellemzői kellően rugalmas mechanizmussá teszik, hogy teret adjon a csatlakozó országok árfolyamának szükséges rugalmasságának az átmeneti időszakban, miközben felkészíti őket későbbi euróövezeti részvételükre (Lavraè, 2002).

A csatlakozó országok ERM 2-ben való részvétele tekintetében az egyik legfontosabb és legkényesebb döntés a valutáik euróval szembeni középárfolyamáról szóló megállapodás az árfolyam-mechanizmusba való belépésükkor. Elvileg az ERM 2 középárfolyamnak az egyensúlyi árfolyamnak kell lennie, amely tükrözi a gazdasági fundamentumokat és időben fenntartható. Ez azt jelenti, hogy a csatlakozó ország valutáját nem szabad sem alul-, sem túlértékelni, hogy az árfolyam ne adjon tisztességtelen versenyelőnyt sem az országnak, sem uniós partnereinek. Az egyensúlyi árfolyam azonosításával kapcsolatos súlyos fogalmi és módszertani problémák miatt azonban, különösen a csatlakozó országok esetében, ahol az EU-tagság már önmagában is „szerkezeti törést” jelent, amely egyensúlyi árfolyamuk változásához vezet, az ERM. 2 középárfolyam meghatározása nem elsősorban közgazdasági elméleti és ökonometria modellezési becslések alapján történik. Várható, hogy a gyakorlatban a középárfolyam meghatározása a piaci árfolyam múltbeli trendjei, vagy valójában az ERM 2 belépéskori aktuális piaci árfolyam alapján történik, amely önmagában is. meglehetősen stabil lesz az előző időszakban. Más szóval, a jelenlegi piaci árfolyamok, különösen, ha az ERM 2-be lépés előtt stabilok, az egyensúlyi árfolyamok elérhető legjobb helyettesítőjének tekinthetők. El kell azonban mondani, hogy az ERM 2 középárfolyamainak meghatározása a csatlakozó országok számára végső fokon politikai döntés lesz, amelyről

több szereplő bevonásával kerül sor, ahol nagy valószínűséggel az EKB-nak lesz meghatározó szerepe (Lavraè, 2002).

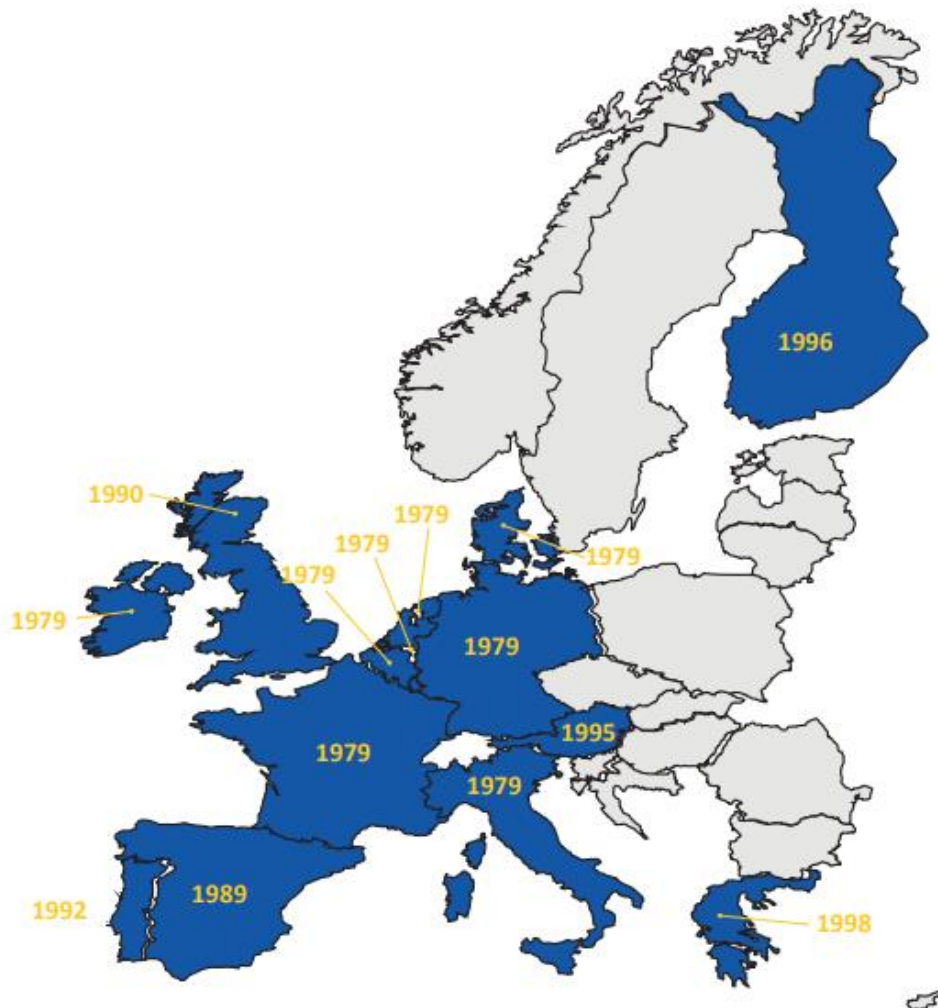
Négy pontban foglalható össze az EMU-taggá válás peremfeltétele:

1. „Az EMU-hoz később csatlakozó országoknak ugyanazokat a feltételeket kell teljesíteniük, mint az alapító tagoknak.
2. A tagjelölt országok taggá válásukkor nem maradhatnak ki önként az euroövezetből, de az euró bevezetéséhez szükséges mennyiségi kritériumok teljesítése nem feltétele az EU-tagságnak, és a közép- és kelet európai országok esetében az EU nem is szorgalmazza a korai teljes jogú EMU-tagságot.
3. Az euroövezetből kimaradó tagországok számára nem kötelező, de ajánlott az új árfolyamrendszerben való részvétel, ami implicit módon a későbbi euroövezeti tagságnak is egyik előfeltétele.
4. A tagországoknak általános gazdaságpolitikájukat, ezen belül pedig hangsúlyosan árfolyam-politikájukat az Európai Unió közös érdekének figyelembevételével kell kialakítaniuk, és részt kell venniük az uniós szintű gazdaságpolitikai koordinációban.”

A monetáris integrációval kapcsolatban kialakítandó magyar stratégiának ezekből a peremfeltételekből kell kiindulnia. Emellett ezen a területen sem szabad figyelmen kívül hagyni azt a tényt, hogy az EU saját követelményeit keményebben tudja képviselni a csatlakozási tárgyalások során egy tagjelölt országgal szemben, mint egy már tagországgal szemben. Nem lehet tehát kizárni, hogy a fentiekben túlmenően is megfogalmazódnak követelmények a magyar monetáris politikával szemben (Fölsz, 1998).

Az Európai Unióhoz való csatlakozással Magyarország elkötelezte magát az euró bevezetése mellett. Ezért törekednie kell a Maastrichti-kritériumok valamennyi feltételének teljesítésére. 2017 tekinthető annak az évnek, amikor Magyarország a legközelebb állt a konvergencia-kritériumok teljesítéséhez: az infláció folyamatosan alacsony volt (1,8%); a költségvetési hiány a GDP 3%-a alá csökkent; a hosszú lejáratú kamatkritérium is teljesült (3,2%). Az államadósság-ráta ugyanakkor továbbra is jelentősen meghaladta a 60%-os referenciaértéket (74%) annak ellenére, hogy egy ideig csökkenő tendenciát mutatott ez a gazdasági mutató is. Ez összességében azt jelent, hogy nem lenne akadálya az euróbevezetésnek, azaz 2017-re hazánk is megérett az eurózónához való csatlakozásra.

Magyarország azonban nem vesz részt az ERM II árfolyam-mechanizmusban, így nem teljesíti az ötödik formai feltételt: a nemzeti valuta euróval szembeni árfolyamának stabilizálását. Az ERM II tagságnak a közös valuta bevezetése előtt két évig érvényben kell lennie. A forint euróval szembeni árfolyama a korábbi négy évben nem ingadozott nagyot. Így a gyakorlatban az euró árfolyamával korrelál. Varga Mihály ekkori gazdasági miniszter 2017. júniusában azt nyilatkozta, hogy a rögzített árfolyamrendszer formális átvétele – és ezzel az ERM II-ben való részvételi hajlandóság jelzése – most már csak politikai döntés, hiszen Magyarország felkészült rá (Józwiak, 2017). Mint utólag láthatjuk, ezt a politikai döntést nem hozta meg a kormány, és a 2022-ben megjelenő újabb válsághelyzet eredményeképp Magyarország már nem teljesíti a Maastrichti-kritériumokat, tehát jelenleg, ha úgy döntenének, akkor sem csatlakozhatna hazánk az eurózónához.

1. ábra: Az Európai Monetáris Rendszerben résztvevő országok és belépésük éve

Forrás: MNB, 2020, 24. o.

Az árfolyamstabilitás tekintetében Magyarország nem felel meg a maastrichti kritériumnak. Magyarország a sávós árfolyamrendszerről 2008 februárjában áttért a lebegő árfolyamrendszerre. Emellett Magyarország nem tagja az ERM-nek, így az árfolyamra vonatkozó kritérium nem teljesül.

1. táblázat: A maastrichti kritériumok teljesülése (Maastricht 1.0)

Kritérium	Célérték	Magyarország	Forrás	Teljesül a kritérium?
Árstabilitás ¹	< 4,76% ²	24,5%	Eurostat	Nem
Kamat-konvergencia ³	< 5,14 % ⁴	8,35%	Eurostat	Nem
Rendezett költségvetés ⁵	< 3%	6,2% ⁶	KSH	Nem
Fenntartható államháztartás	< 60%	73,3% ⁷	Eurostat	Nem
Árfolyam-stabilitás	2 év ⁸	Lebegő árfolyamrendszer	MNB	Nem

Forrás: Eurostat (2023)

¹ Az éves alapú, harmonizált fogyasztóiár-index átlagos havi értéke 2023 áprilisában

² A vizsgált időszakban a három legalacsonyabb átlagos inflációs mutatóval rendelkező EU-tagállam: Luxemburg (2,7%), Belgium (3,3%), valamint Spanyolország (3,8%). Ezek súlyozatlan számtani átlaga 3,26%, amelyet a kritérium szerint a csatlakozni szándékozó országok inflációs mutatója legfeljebb 1,5 százalékponttal haladhat meg.

³ A 10 éves állampapír átlagos hozama 2023 áprilisában.

⁴ A három legalacsonyabb átlagos inflációs mutatóval rendelkező EU-tagállam átlagos hozama: Luxemburg (2,96%), Belgium (3,06%), valamint Spanyolország (3,4%). Ezek súlyozatlan számtani átlaga 3,14%, amelyet a kritérium szerint a csatlakozni szándékozó országok hozama legfeljebb 2,0 százalékponttal haladhat meg.

⁵ Az ESA-egyenleg szerinti hiány.

⁶ 2022-es adat.

⁷ GDP arányos államadósság Magyarországon (% 2022Q4)

⁸ Az országok a szándékolt csatlakozás előtti két évben nem értékelhetik le a valutájuk euróhoz rögzített középfolyamát és ennek a stabilitásnak „erős feszültségek” nélkül kell megvalósulnia. További feltétel a 2 éves ERM II tagság.”

3. Anyag és módszertan

Magyarország gazdasági mutatóit több oldal is közzé teszi, mint például a Központi Statisztikai Hivatal (KSH), Eurostat, Magyar Nemzeti Bank (MNB), ugyanakkor különböző európai (Európai Bizottság), illetve világszervezetek (pl. International Monetary Found, IMF) is. Kutatásom keretében végzett elemzésem során az IMF adatbázisát használok fel, melynek oka, hogy az IMF online adatbázisában nem csak az elmúlt egy-két évtized gazdasági adatai lelhetők fel, hanem a legtöbb gazdasági mutató értéke egészen 1980-tól publikálásra kerül. Ennek köszönhetően képet kaphatunk a különböző gigantikus horderejű gazdaságot is érintő események hatásáról is, mint például a rendszerváltás, a 2008-ban kezdődő globális gazdasági- és pénzüpiaci válság, a COVID-19 világjárvány.

Majd ezt követően a Magyar Nemzeti Bank weboldaláról kigyűjtöttem a jegybanki alapkamat alakulását, mely 1990-től elérhető. Továbbá, az MNB weboldaláról kigyűjtöttem a főbb devizaárfolyamok alakulását ugyancsak az 1980-as évektől kezdődően, valamint az euró esetében 2001-től, mivel ezek az árfolyam adatok csak az ezredforduló óta érhetők el az MNB hivatalos weboldalán.

Az IMF által közzétett adatok feldolgozását először a szűréssel kezdtem. Az interaktív weboldaluknak köszönhetően az adatok látványos diagramon is szemléltetésre kerültek, így ezek átszerkesztésére nem volt szükség. Továbbá, az interaktív weboldal lehetővé tette azt is, hogy egy térképen is látható legyen az egyes gazdasági mutatók összehasonlítása a többi országgal.

Az adatok leszűrését követően generált diagramokat és térképeket szerkesztőprogram segítségével átkonvertáltam dolgozatomba, majd leíró statisztikai módszerrel jellemeztem minden egyes kigyűjtött mutatót.

Az elemzésre kerülő mutatók, melyek alakulásának ismertetésével mutatom be Magyarország gazdasági helyzetét a konvergencia kritériumok szemszögéből, a következők:

- Reál GDP növekedés (éves százalékos változás);
- Reál GDP folyó áron (milliárd amerikai dollárban);
- 1 főre jutó GDP;
- Inflációs ráta (átlagos fogyasztói árak);
- Inflációs ráta (időszak végi fogyasztói árak);
- Munkanélküliségi ráta (éves százalékos változás);

- Folyó fizetési mérleg egyenlege GDP százalékában;
- Bruttó államadósság alakulása GDP százalékában;
- Államháztartás nettó finanszírozási képessége (hitelfelvétele) GDP százalékában;
- Jegybanki alapkamat
- USD/HUF árfolyam;
- CHF/HUF árfolyam;
- EUR/HUF árfolyam.

Elemzésem során figyelembe veszem az ún. makroökonómiai egyensúlytalansági táblázatot. „A 2008-as gazdasági válság világossá tette, hogy egy országban kialakuló makrogazdasági egyensúlytalanságok (mint például jelentős folyó fizetési mérleg deficit, ingatlanpiaci buborék) kedvezőtlen hatással lehetnek más országok gazdasági stabilitására. Emiatt az Európai Bizottság 2011-ben egy olyan makrogazdasági egyensúlytalansági eljárás (Macroeconomic Imbalance Procedure, MIP)²⁷ bevezetése mellett döntött, mely alkalmas lehet arra, hogy azonosítsa, megelőzze és kezelje a tagországokat érintő makrogazdasági egyensúlytalanságokat” (Bagdy et al., 2020).

2. táblázat: Makroökonómiai egyensúlytalansági eljárás – indikátorok

Külső egyensúlytalanságok és versenyképesség	Belső egyensúlytalanságok	Foglalkoztatási mutatók
Folyó fizetési mérleg	Ingatlanárindex	Aktivitási ráta
Nettó nemzetközi befektetési pozíció	Hiteláramlás a magánszektorban	Hosszú távú munkanélküliségi ráta
Effektív reálárfolyam	Hitelállomány a magánszektorban	Fiatалok munkanélküliségi rátája
Exportpiaci részesedés	Kormányzati eladósodottság	
Munkaerőköltség	Munkanélküliségi ráta	
	Pénzügyi szektor kötelezettségei	

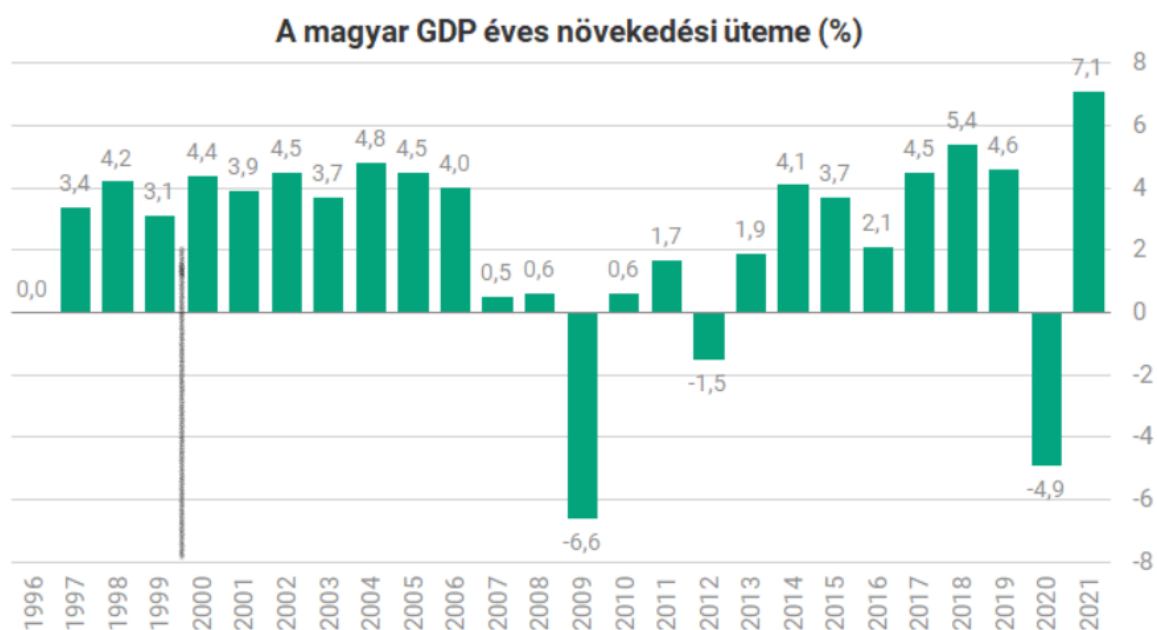
Forrás: MNB, 2020, 123. o.

4. Magyarország főbb gazdasági mutatóinak vizsgálata

Ezen fejezetben közelebbről vizsgálom a gazdasági mutatókat, és azok változásait Magyarország Európai Unióhoz való csatlakozása óta. Ezen kívül a mutatók összehasonlításra kerülnek a környező országok ugyanezen gazdasági értékeivel, hogy egy átfogóbb képet kapjunk a hazai gazdaság teljesítőképességéről.

4.1 Bruttó hazai termék

Egy ország gazdasági mutatóinak elemzése legtöbbször a GDP-vel kezdődik, mivel a bruttó hazai össztermék mutató az, melynek segítségével leginkább elemezhető és összehasonlítható egy ország. Az alábbi ábra Magyarország GDP-jének alakulását szemlélteti.

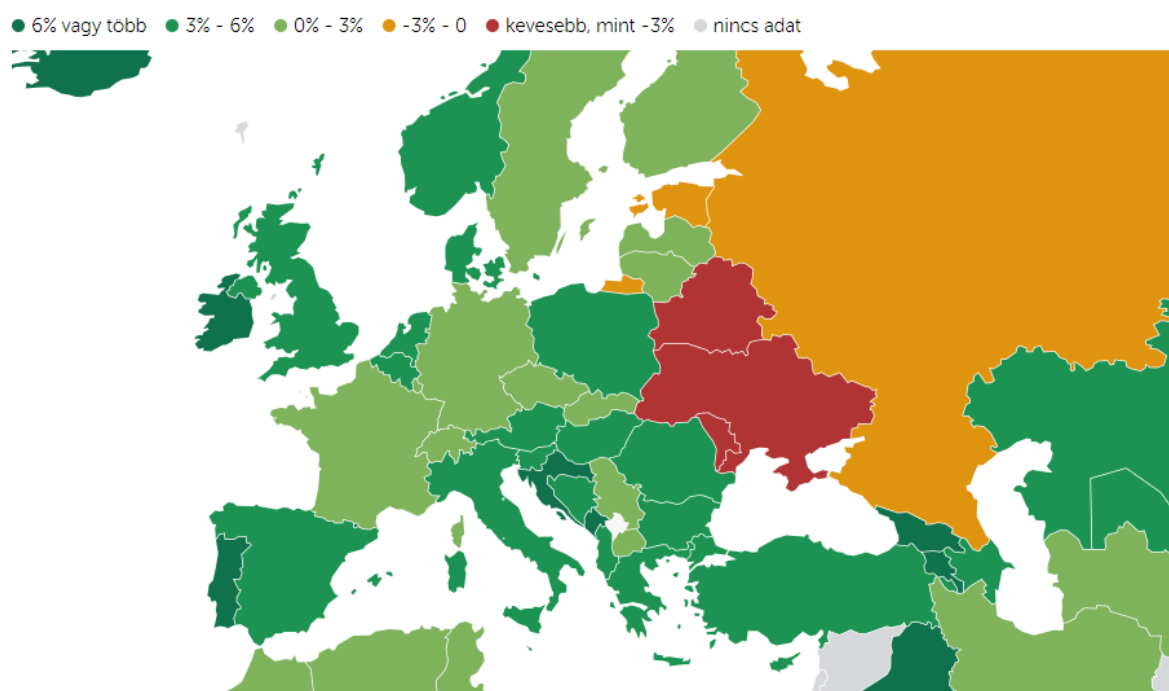
2. ábra: Magyarország reál GDP növekedése (éves százalékos változás) 2000-2021

Forrás: KSH, 2022

Mint ahogy az 2. ábra szemlélteti, Magyarország reál GDP-jének növekedése az elmúlt két évtized tekintetében soha nem volt kiugróan magas. Az ezredforduló után folyamatos 4-5 százalékos évenkénti növekedés volt realizálható. A 2008-as globális gazdasági és pénzügyi válság hatása Magyarország reál GDP növekedésében is megmutatkozott, mivel a

válság kezdeti évében Magyarországon 6,6 százalékkal csökkent a reál GDP értéke az előző évhez képest. A 2012-es mélypontot növekedően ismét növekedésnek indult a mutató értéke, majd a következő válság évében, azaz 2020-ban a COVID-19 világjárvány idején ismét jelentősebb visszaesés mutatkozott a mutató értékében. Ugyanakkor ez a zuhanás mindössze csak 2020-ban volt tapasztalható, mert 2021-ben a reál GDP mutató értéke már nem csak a pozitív tartományba került vissza, hanem a korábbiakban megszokottaknál kedvezőbb, azaz 7,1 százalékos értéket mutatott. Az elemzők az elkövetkezendő évek tekintetében 3,3 százalék körülire feltételezik Magyarország reál GDP növekedésének ütemét (KSH, 2022).

Összességében elmondható, hogy Magyarország bruttó hazai terméke, azaz az adott időszakban (egy évben) előállított végtermékek és szolgáltatások változatlan áron számított összértéke jellemzően 0 és 5 százalék között növekedett évről évre.

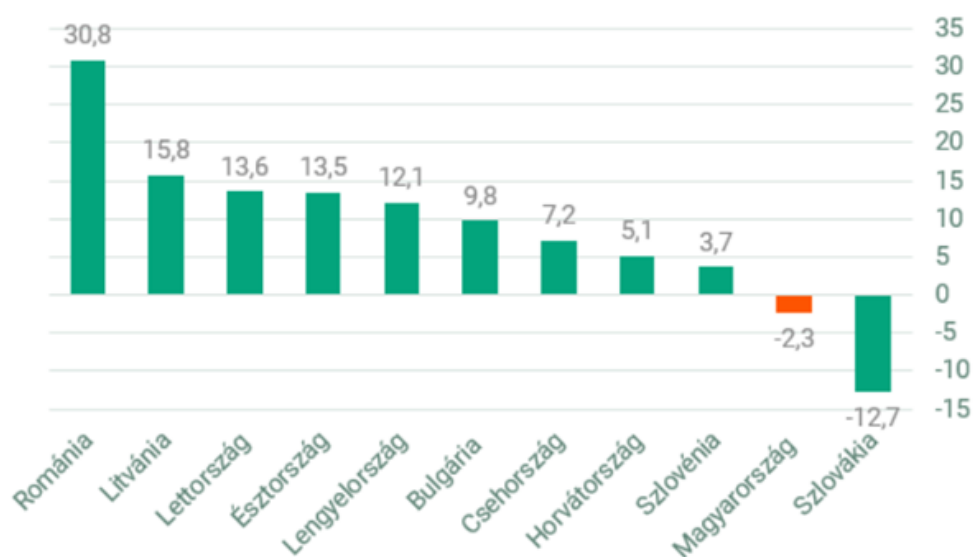
3. ábra: Magyarország reál GDP-nek összehasonlítása a környező országokéval, 2022

Forrás: IMF, 2023

A reál GDP értékét a környező országokéhoz viszonyítva vizsgálva elmondható, hogy a mutató értéke Magyarországon 2022-ben kedvezően alakult, mivel a szomszédos országok közül mindössze Horvátország volt képes nagyobb mértékű (6,3 százalék) növekedésre. A legtöbb európai országban ebben az évben 3 és 6 százalék között volt a reál GDP mutató

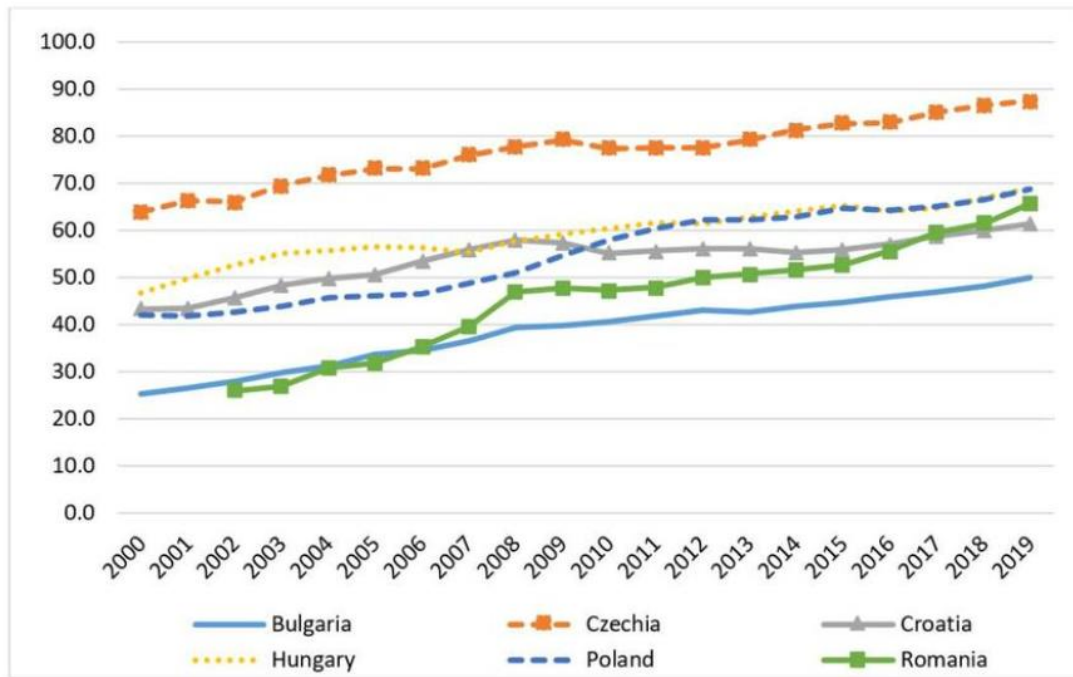
növekedésének mértéke. Értelmszerűen a szomszédos országok közül Ukrajna kedvezőtlen mutatóértékét az országukban zajló háború eredményezi.

Az alábbi ábra Magyarország és a környező országok egy foglalkoztatottra jutó GDP változását (vásárlóerő-paritás alapján) mutatja be az EU-27 tagországokhoz viszonyítva. Ez a diagram prezentálja igazán a gazdaságok termelékenységének hatékonyságát, hiszen látható, hogy Magyarország és Szlovákia kivételével minden környező ország termelékenysége túlszárnyalja az EU-27 átlagot (Portfolio, 2022). Azaz több tényezőt is meg kell vizsgálnunk, mint például a vásárlóerő, vagy a foglalkoztatottság és termelékenység összefüggései, hogy teljes képet kaphassunk a gazdasági teljesítményről.

4. ábra: Az egy foglalkoztatottra jutó GDP változása az EU-27 átlagához képest 2010-2021 között a KKE országokban (PPS, százalékpont)

Forrás: Portfolio szerkesztése AMECO adatok alapján, 2022

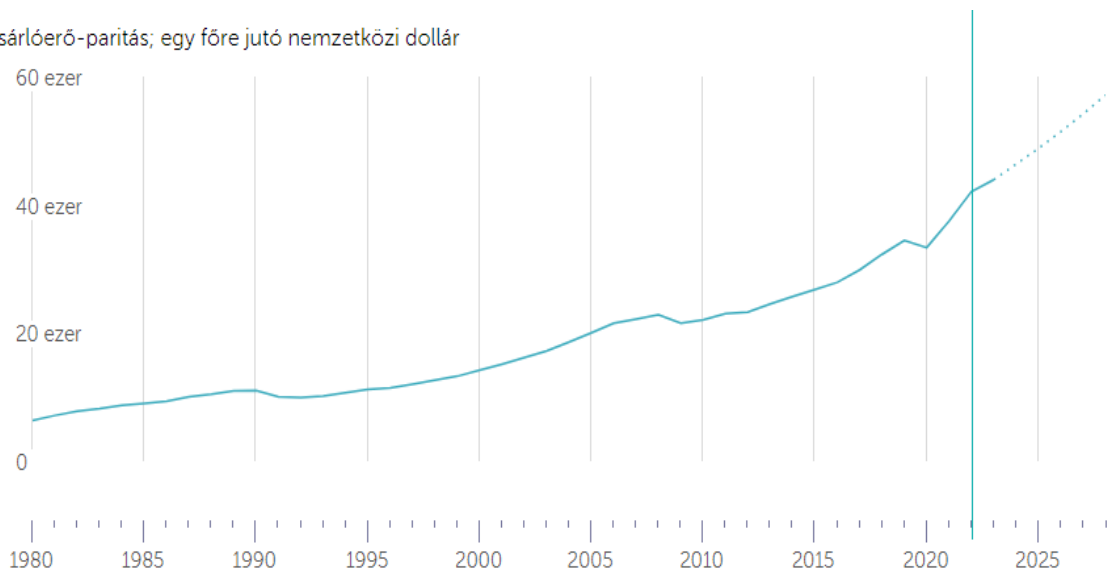

5. ábra: Magyarország egy főre jutó GDP-nek (vásárlóerő-paritáson alapuló) összehasonlítása a környező országokéval

Forrás: Velichkov, 2021

Magyarország GDP-jét vásárlóerő-paritás alapján összehasonlítva a környező országokéval elmondható, hogy nem tekinthető kiugróan magasnak. Ez természetesen magyarázható részben az ország méretével, illetve a földrajzi adottságokkal, ugyanakkor arányaiban véve nem tekinthető magasnak. Az egy főre jutó GDP ugyanakkor lényegesen pontosabb képet ad a GDP alakulásáról (6. ábra).

Vásárlóerő-paritás; egy főre jutó nemzetközi dollár

6. ábra: Magyarország 1 főre jutó GDP-jének alakulása (milliárd amerikai dollárban)

Forrás: IMF, 2023

Tekintettel arra, hogy a bruttó hazai termék az országok általános gazdasági tevékenységének leggyakrabban használt mérőszáma, így értéke az ország lakosságának egyéneire is lebontásra kerül. Ebből eredendően, a mutató úgy kerül kiszámításra, hogy az adott időszakban (jelen esetben egy év) az országban előállított végtermékek és szolgáltatások PPP-ben kifejezett összértéke elosztva Magyarország adott évben számszerűsített éves átlagos népességének számával. Az egy főre jutó GDP alakulását vizsgálva elmondható, hogy Magyarországon a mutató értéke egészen az ezredfordulóig igen lassú növekedést tükrözött, majd ezt követően ugrásszerű emelkedés látható.

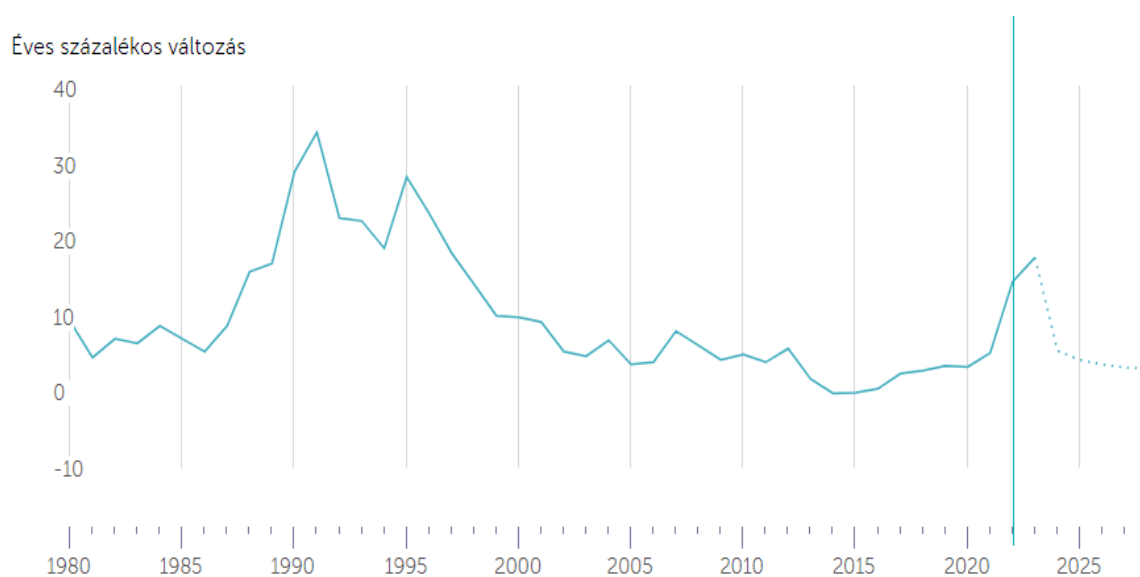
7. ábra: Magyarország 1 főre jutó GDP-jének vásárlóerő paritás-alapú összehasonlítása a környező országokéval, 2022

Forrás: IMF, 2023

Magyarország 2022-ben 1 főre jutó, vásárlóerő paritáson számolt GDP-jének értékét összehasonlítva a környező országokéval megállapítható, hogy a hazai gazdaság a tavalyi évben is inkább a kontinens keleti országaihoz hasonló mutatókkal rendelkezett, jelentősen elmaradva a nyugati országok színvonalától. Az 1 főre jutó GDP hazai értékének alakulása (vásárlóerő paritás alapján) 2022-ben a Romániában, Szlovákiában, illetve Lettországból mért színvonallal vonható leginkább párhuzamba; ezen gazdaságok teljesítették hazánkéhoz hasonlóan gyengén. Természetesen a szomszédos államok közül jelenleg Ukrajnát nem lehet a hasonlításba bevonni, mert az ott napjainkban is zajló Ukrajna – Orosz háború hatására az ország termelékenysége jelentősen leromlott, mely hanyatlás a gazdasági mutatókban is visszatükröződik.

4.2 Árstabilitás

A számtalan gazdasági mutató közül az infláció az, mely a köztudatban is erősen benne van, és ennek hatással az ország lakossága fokozott figyelemmel van e mutató alakulására – főleg az elmúlt egy év tekintetében. Az átlagos fogyasztói árindex egy ország átlagos árszint-változásának mérőszáma, amely egy tipikus fogyasztási cikkekből és szolgáltatásokból álló kosár költségén alapul egy adott időszakban (jelen esetben egy év). Tehát, az infláció mértéke az általános árszínvonal változást mutatja meg, százalékos értékben.

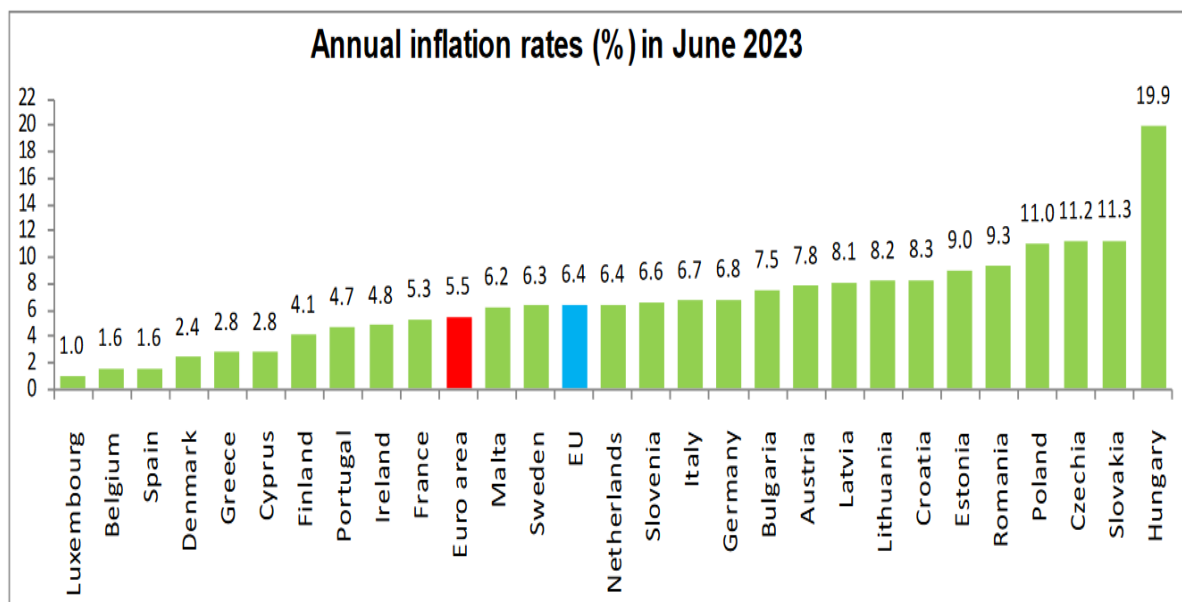

8. ábra: Magyarország inflációs rátájának (átlagos fogyasztói árak) változása az éves százalékos változás tekintetében

Forrás: IMF, 2023

A rendszerváltozás előtt Magyarországon az éves infláció 5 és 10 százalék között mozgott. A rendszerváltást követően a mutató értéke jelentősen megugrott, majd 1991-ben 32,4 százalékot mérték a szakemberek. Ez a rendkívül magas infláció végigkísérte az 1990-es éveket, majd az ezredforduló után volt tapasztalható 10 százalék alatti mérték. A csökkenő tendenciának köszönhetően, a magyar infláció a 2004-es Európai Unióhoz való csatlakozást követően mindössze 3,6 százalék volt, majd 2015-ben már -0,2 százalékban került meghatározásra az addigra már deflációba átsapott árszint-változás értéke. Ez is azt mutatja, hogy a 2008-as globális gazdasági- és pénzügyi válság kedvező hatással a magyar fogyasztói árindex alakulására, mivel a növekvő munkanélküliség és a keresletcsökkenés csökkentette az infláció mértékét. A COVID-19-es világjárvány a magyar infláció

mértékében nem okozott jelentősebb változást. Az infláció mértékének ugrásszerű növekedését a 2022 februárjában kezdődő ukrán – orosz háború váltotta ki. Mint ahogy a 8. ábra is szemlélteti, a magyar inflációs ráta éves százalék tekintetében jelentősen megnövekedett, mivel a 2021-es 4,5-ös rétekről 2022-ben 14,5 százalékra nőtt (IMF, 2023).

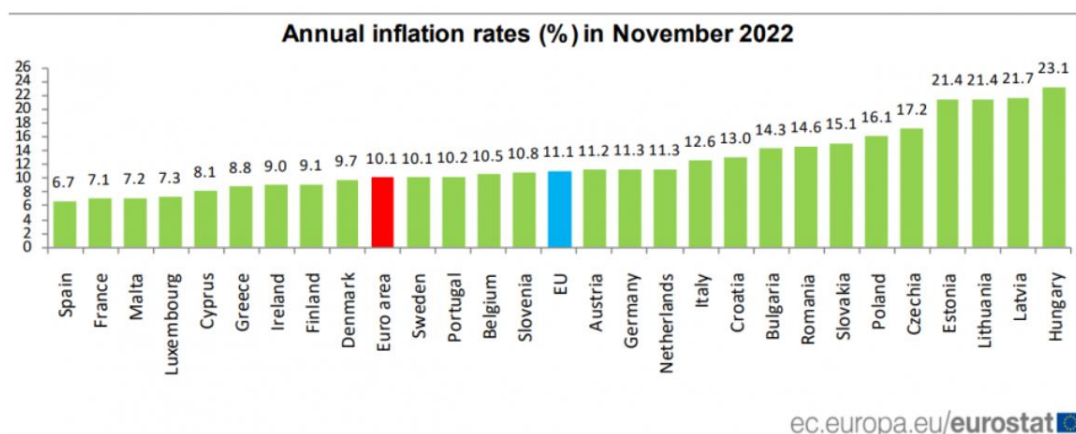

9. ábra: Éves inflációs ráta az EU tagországokban 2023 júniusában

Forrás: Eurostat, 2023

A 9. ábra híven szemlélteti, milyen mértékben szabadult el az infláció mértéke Magyarországon a többi uniós tagországhoz viszonyítva az elmúlt évben. Még az utolsó előtti helyen záró Szlovákia inflációs rátája is 8,6%-kal alacsonyabb, mint hazánkban, illetve az EU átlaghoz viszonyítva pedig 13,5%-kal magasabbak az értékek hazánkban.

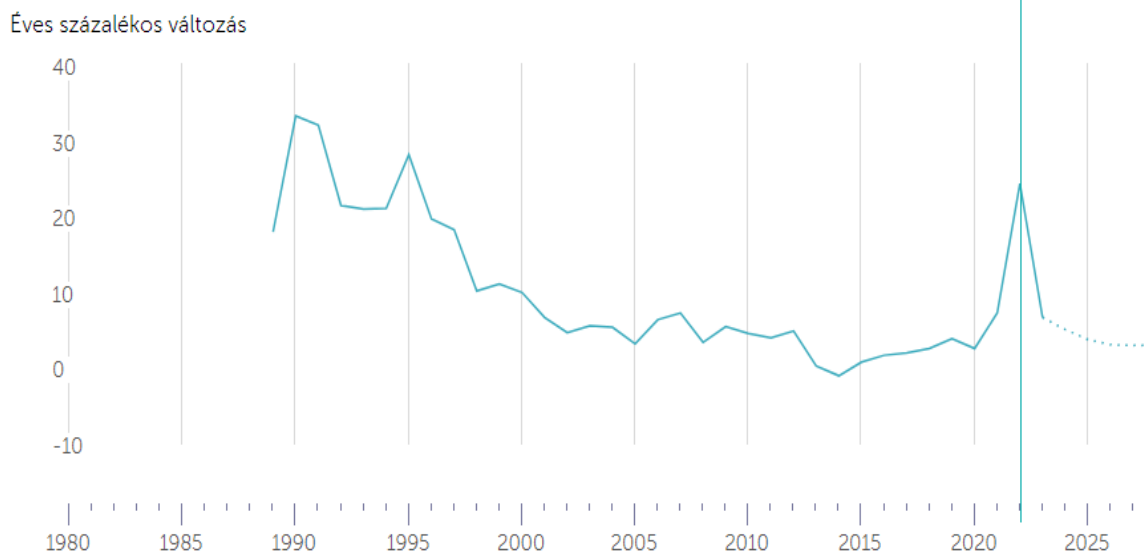
Magyarország inflációs rátájának időszak végi értékeit vizsgálva elmondható, hogy az elmúlt négy évtized tekintetében a 2014. év végén volt a legalacsonyabb a mért inflációs ráta, mivel ebben az évben -0,9 százalék volt a ráta értéke. 2020-ban még igen kedvező értéket, azaz 2,7 százalékot mért a KSH, majd ezt követően 2021-ben már 7,4 százalék volt a mutató értéke, melyet a háború okozta gazdasági válsághelyzet tovább rontott (Eurostat, 2023).

10. ábra: Éves inflációs ráta az EU tagországokban 2023 november

Forrás: Eurostat, 2023

A 10. ábra alapján megállapítható, hogy az előzőekben megfigyelt tendencia tovább folytatódott, ezzel emelve az infláció mutatóját, és az árakat. Ebben a vizsgált időszakban azonban már a három balti tagország esetében is megfigyelhető a 20% feletti infláció, illetve mind az euró zóna és az EU átlag értéke 10% felett mozgott, tehát egy általános életszínvonal romlás és gazdasági visszaesés figyelhető meg. Fontos megjegyezni, hogy ezen 3 tagország azóta már sikeresen leszorította az infláció értékét 5% alá (Eurostat, 2023).

11. ábra: Magyarország inflációs rátájának éves változása

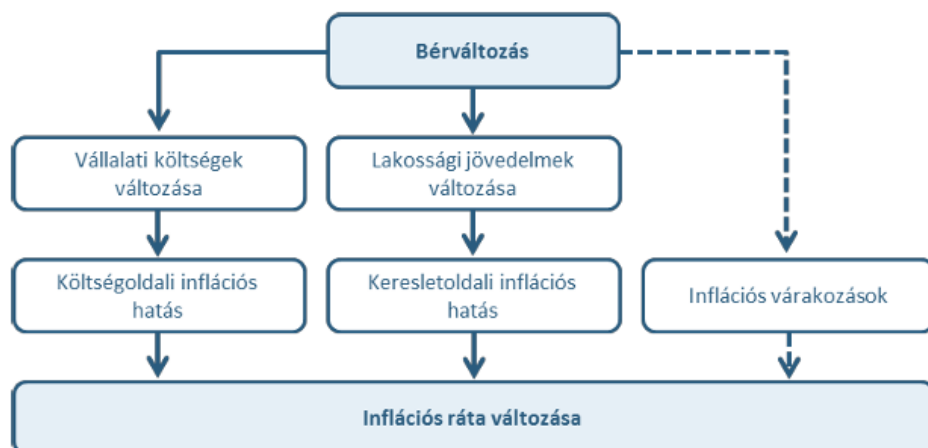
Forrás: IMF, 2023

A 2022-ben számszerűsített 24,5 százalékos év végi infláció a rendszerváltozás utáni időszakot idézi fel (11. ábra), mivel az 1990-es években volt ilyen magas a magyar inflációs

rátá mértéke Magyarországon (és a környező, korábbi szocialista országokban). Az infláció elszabadulásával Magyarország ismét nem képes megfelelni a konvergencia kritériumokban rögzítetteknek. Napjainkban még igen nehezen megválaszolható kérdés, hogy mikorra várható az infláció mértékének nagyobb volumenű csökkenése, valamint a mutató értékének leszorítása 3 százalék alá.

A korábbi éveket, azaz az ezredforduló utáni éveket nézve, különös tekintettel a 2008-as globális gazdasági- és pénzpiaci válságból kilábaló éveket (2010-től) vizsgálva elmondható, hogy a válság és gazdasági visszaesés következtében Magyarország számára is egyszerűbb volt az infláció mértékének leszorítása, így hosszú éveken keresztül 3 százalék alatti érték körül mozgott a ráta. Ebből kiindulva bizakodhatunk abban, hogy a világ gazdasági helyzet stabilitását követően hazánk rövid időn belül kedvezőbb - a jegybank inflációs céljának megfelelő - inflációt érhet el (IMF, 2023).

Az időszak végén mért fogyasztói árak alapján számszerűsített inflációs ráta a környező országokban is hasonlóan alakult, mint Magyarországon. A 10. ábra is jól tükrözi, hogy 2022-ben nem csak Magyarországra volt jellemző az infláció mértékének növekedése, hanem a legtöbb országban jellemző jelenség volt, azonban kétségtelenül hazánkban szabadult el leginkább az inflációs ráta a tagországok körében. Fontos megjegyezni, hogy ez a többi tagállamhoz képest kiugróan magas inflációs ráta nem csak és kizárólag a pandémia és a Kelet-Európában dúló háború következményei. A magyar gazdaság egy másik jelenséget is megtapasztalt, mely szintén hozzájárult a fogyasztói árindex változásához. A béremelések, illetve a bérek alakulása szoros összefüggésben áll az inflációs ráta változásával, melynek összefüggéseit az alábbi (12. ábra) grafikon mutatja be:

Forrás: MNB

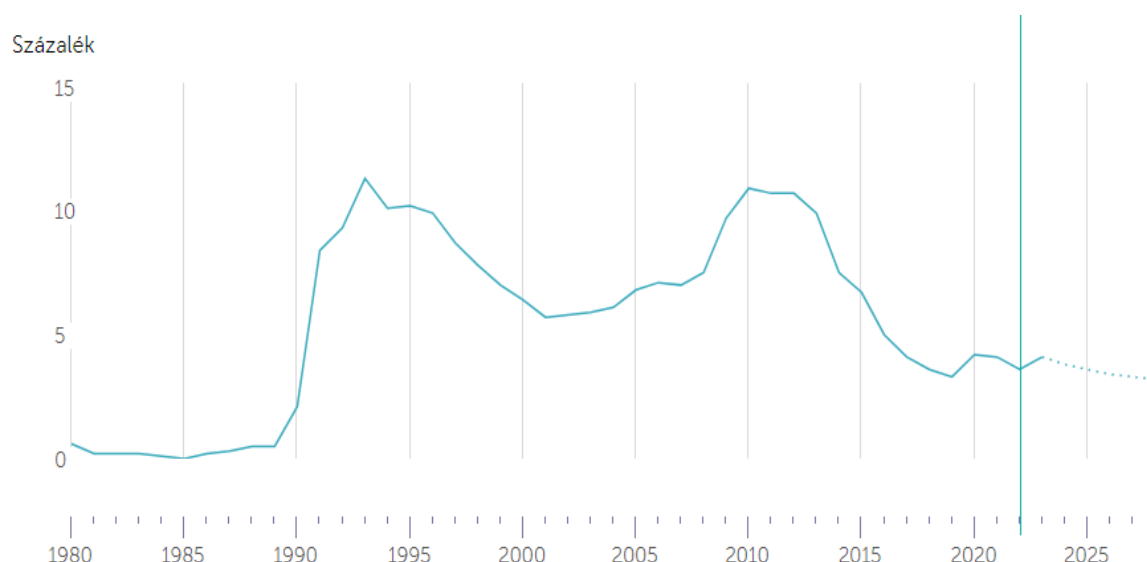
12. ábra: A bérek hatása az inflációs rátára (MNB, 2015)

Az infláció mértékét és tendenciáját a bérek változása több szempontból is befolyásolja, hiszen a munkaadók tekintetében költségoldalról, míg a munkavállalók szempontjából keresletoldalról gyakorol hatást az inflációra. Munkáltatói oldalról a munkabérek emelkedése költségnövekedést eredményez a vállalkozásoknál, melyet ők továbbterhelhetnek a termékek, illetve szolgáltatások árának emelésével, ezzel egy költségoldali inflációs nyomást létrehozva. Ha munkavállalói oldalról vizsgáljuk ugyanezen folyamatot, megfigyelhető, hogy a lakosság bevételeinek növekedése együtt jár a háztartásokban rendelkezésre álló javak és a vásárlóérték növekedésével is. Ezen két tényezőhöz még társul a gazdasági-és pénzügyi szakértők előrejelzései, melyek együttesen alakítják a fogyasztói árindex változásait (Soós és Várhegyi, 2015). Az Európai Unió tagországai közül Magyarországon nőttek a második legnagyobb mértékben 2022-ben és 2023-ban a munkabérek, azonban a fent említett okok miatt egyúttal hozzá is járult az infláció növekedéséhez, ezáltal mégis csökkentve a reálbérek mértékét (Tar, 2023).

A 2023-as év átlagos fogyasztói árindexének változása a KSH legfrissebb adatai alapján 17,6% volt, azaz az év során átlagosan ennyivel emelkedtek az élelmiszer árak, mely még a 2022-es évi adatokat is túlszárnyalta. Év végére azonban a várakozásokat is meghaladó mértékben csökkent az inflációs mutató, az év korábbi időszakaihoz viszonyítva egészen kedvező értékig, 5,5%-ig csökkent 2023 decemberére. Ez reményre ad okot, hogy a magyar gazdaság a felerősödés pályájára állt, és nem csak a monetáris politikai beavatkozás időszakos eredményéről van szó (Beke, 2024).

4.3 Foglalkoztatottsági mutatók

A főbb gazdasági mutatók közé sorolhatjuk a munkanélküliségi rátát is. A mutató megmutatja a munkanélküliek arányát a teljes munkaerőre vetítve. A mutató alacsonyan tartása az országok gazdasági célkitűzései között szerepel.

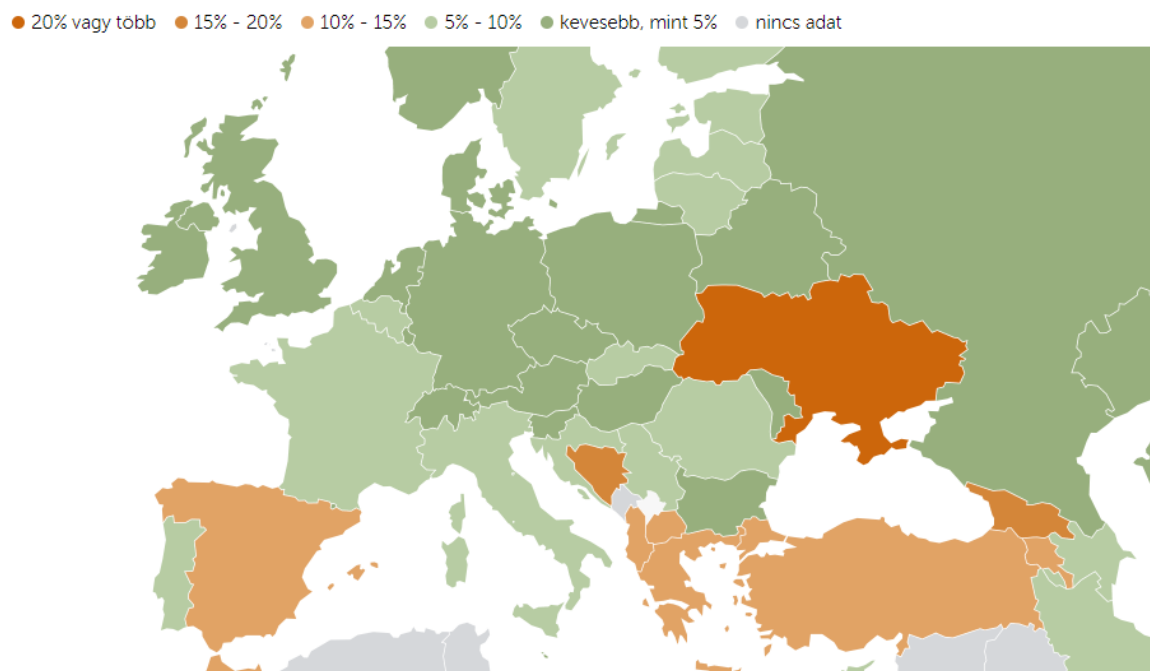

13. ábra: Magyarország munkanélküliségi rátájának változása az éves százalékos változás tekintetében

Forrás: IMF, 2023

Mint ahogy a 13. ábra szemlélteti, a rendszerváltás előtt szinte nulla százalék körül mozgott a munkanélküliségi ráta, azonban ezt az időszakot az ún. kapun belüli munkanélküliség jellemezte, valamint a korszak egyik főbb jellemzője volt a szinte teljes aktív lakosságot átölelő foglalkoztatottság. A rendszerváltás első éveiben már látványosan megnövekedett a munkanélküliségi ráta értéke, majd rövid időn belül, 1993-ra el is érte csúcspontját, a 11,3 százalékot. Ezt követően folyamatosan csökkent a mutató értéke, majd az Európai Unióhoz való csatlakozást követően lelhető fel kisebb mértékű növekedés a mutató értékében. Majd végül egy nagyobb volumenű növekedés váltotta fel ezt a tendenciát a 2008 őszén Magyarországon is megjelenő globális gazdasági- és pénzügyi válság begyűrűzésének hatására, mely csúcspontját 2010-ben érte el. Ebben az évben a munkanélküliségi ráta a rég nem tapasztalt 10,9 százalékra nőtt. Ezt követően a mutató értéke gyorsan csökkenésnek indult, majd 2019-ben már mindössze 3,3 százalékban került számszerűsítésre a mutató értéke, ami nagyon kedvezőnek mondható (IMF, 2023).

A fenti ábra alapján továbbá az is megállapítható, hogy szemben a legtöbb gazdasági mutatóval, a munkanélküliségi ráta mértéke a 2022 februárjában kirobbant ukrán – orosz háború hatására sem változott, csak elenyésző mértékben.

14. ábra: Magyarország munkanélküliségi rátájának összehasonlítása a környező országokéval, 2022

Forrás: IMF, 2023

A 14. ábra adataiból látható, hogy a környező országokban is hasonlóan alakult a munkanélküliségi ráta. Értelemszerűen Ukrajnában a munkanélküliségi ráta 20 százalék felé ugrott.

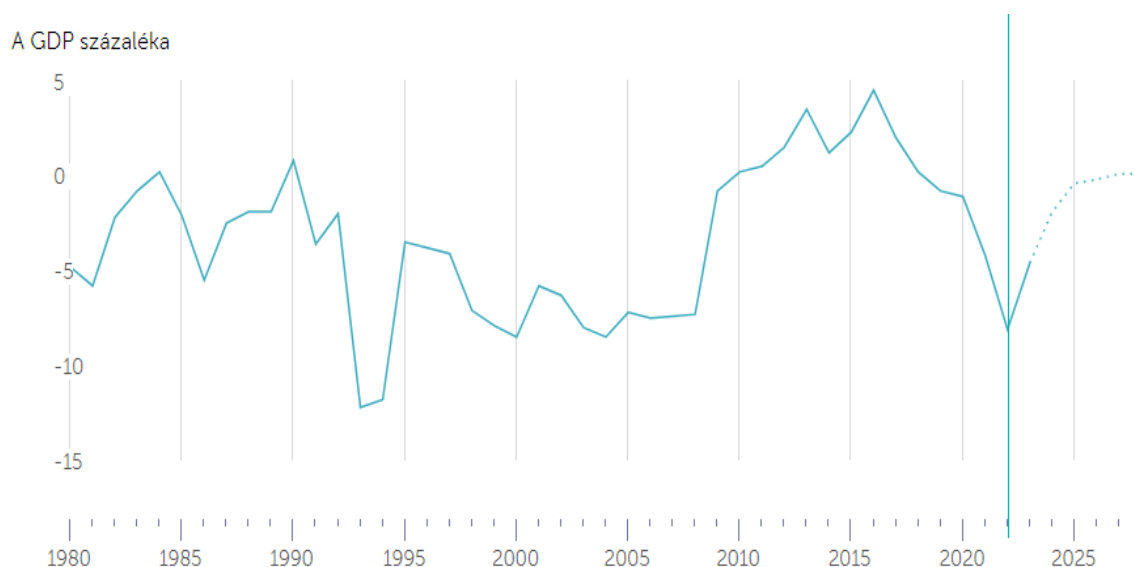
4.4 Árfolyam stabilitás és folyó fizetési mérleg

Az euró zónához való csatlakozás egyik feltétele és a maastrichti kritériumok egyik lényeges pontja az árfolyam stabilitásának biztosítása, melynek tekintetében közelebbről meg kell vizsgálni a hazai folyó fizetési mérleg alakulását is.

Magyarország folyó fizetési egyenlege 2022-ben -13,71 milliárd amerikai dollár volt. Az elmúlt évtizedben a mutató értéke hazánkban jellemzően negatív előjelű volt, ez alól kivételt a 2010 és 2018 közötti időszak jelent (IMF, 2023).

Mint ahogy a 15. ábra szemlélteti, Magyarország folyó fizetési mérlegének egyenlege a GDP százalékában kifejezve jellemzően nem érte el a nullát. Hasonlóan a legtöbb gazdasági mutatóhoz, ez a mutató is a rendszerváltás utáni időszakban volt a mélyponton, a korábbi évtizedekben megszokott értékektől eltérő, kedvező értéket pedig csak a 2010 és 2018 közötti években mutatott. Az ukrán – orosz háború hatására ennél a mutatónál is

tapasztalható volt egy kisebb visszaesés, azonban 2023-ban növekedésre számítanak az elemzők (IMF, 2023).

15. ábra: Magyarország folyó fizetési mérleg egyenlegének alakulása a GDP százalékában

Forrás: IMF, 2023

4.5 Az államadósság alakulása

Az államháztartással szorosan összefonódik, ám külön fejezetet igényel az államadósság vizsgálata, és annak szerepe a maastrichti kritériumok teljesítésében. Az államadósság rendkívül jelentős gazdasági mutató, mivel alakulásában több gazdasági folyamat is szerepet játszik, mint a gazdasági növekedés, a kamat szintje, vagy a költségvetési deficit. Ezen kívül az államadósság mértéke megmutatja, hogy hosszú távon fenntarthatóak-e az aktuális gazdasági trendek. A bruttó hazai termék vonatkozásában, ha az államadósság arányát emelkedő tendencia jellemzi, akkor a gazdaság a növekedést vagy annak egy részét hitelekkel finanszírozza, mely trend alapján a gazdaság eladósodási pályán mozog. Ezzel szemben, ha az államadósság és a GDP aránya csökkenő tendenciát mutat, az az aktuális gazdasági folyamatok hosszú távú fejlődését jelzi, ahol a gazdasági teljesítmény, a reálkamat szintje és a költségvetési deficit egyensúlyban vannak (Dr. Botos et al, 2015).

A rendszerváltástól napjainkig az adósságállomány összetétele fokozatosan átalakult: míg kezdetben a hitelek túlsúlya volt leginkább jellemző, addig az utóbbi évtizedre az értékpapírok és államkötvények dominanciája vette át az államadósság szerkezetének vezérfonalát. Az adósságdinamikai vizsgálatok célja, hogy részletesen elemezzék az

államadósságot befolyásoló tényezőket, és azok súlyát az államadósság mértékének változásában. Adósságdinamikai szempontból az alábbi tényezők kölcsönhatását kell figyelembe venni:

- kormányzati eladósodás (b)
- elsődleges egyenleg/GDP érték (X_p)
- reál GDP növekedése (g)
- reálkamatláb (r)

A fenti tényezők segítségével felírható az adósságdinamika alapegyenlete, mely az adósság/GDP hányadosának idő-alapú deriválásából származtatható (Dr. Dedák, 2012):

$$\frac{db}{dt} = (r-g)b(t) - X_p$$

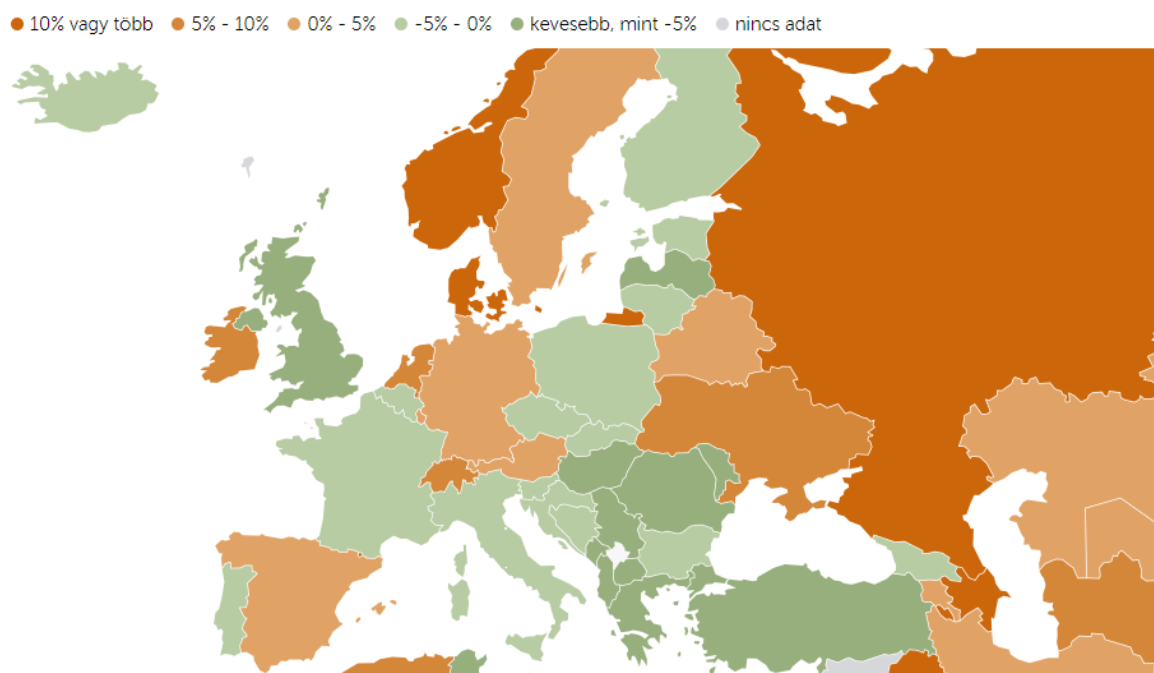
A kormányzati eladósodás akkor maradhat stabil, ha $db/dt = 0$, ami akkor teljesül, ha:

$$b(t) = \frac{x_p}{r - g}$$

Bár a kormányzati döntések közvetlenül nem tudják befolyásolni $r-g$ értékét, ám az adók és kiadások alakításával az elsődleges költségvetési egyenleget (x_p) igen, és ezáltal az eladósodást – hosszabb időszak tekintetében - képesek stabilizálni a kívánt szinten, például a maastrichti 60%-os konvergencia-kritériumnak megfelelően.

Magyarország bruttó államadósságát csak 1995-től számszerűsíti az IMF. A bruttó tartozás magában foglalja az összes olyan kötelezettséget, amely megköveteli az adós által a hitelező felé kamat- és/vagy tőkefizetést egy jövőbeni időpontban vagy időpontokban. Ide tartoznak az SDR-ek, készpénz és betétek, hitelviszonyt megtestesítő értékpapírok, kölcsönök, biztosítási, nyugdíjak és szabványos garanciarendszerek, valamint egyéb tartozások formájában fennálló adósságkötelezettségek. Ebből eredendően a GFSM 2001 rendszerben minden kötelezettség adósság, kivéve a részvényeket és a befektetési alapokat, valamint a pénzügyi származékos ügyleteket és a munkavállalói részvényopciókat (IMF, 2023).

A környező országokéval összehasonlítva a folyó fizetési mérleg egyenlegét elmondható, hogy a mutató Magyarország nem mutat kiugróan kedvezőtlen mutatóértéket a legtöbb európai országhoz viszonyítva (16. ábra). Ugyanakkor az tény, hogy az ukrán importbeszerzések visszaesése a legtöbb európai országra kedvezőtlen hatást gyakorol.

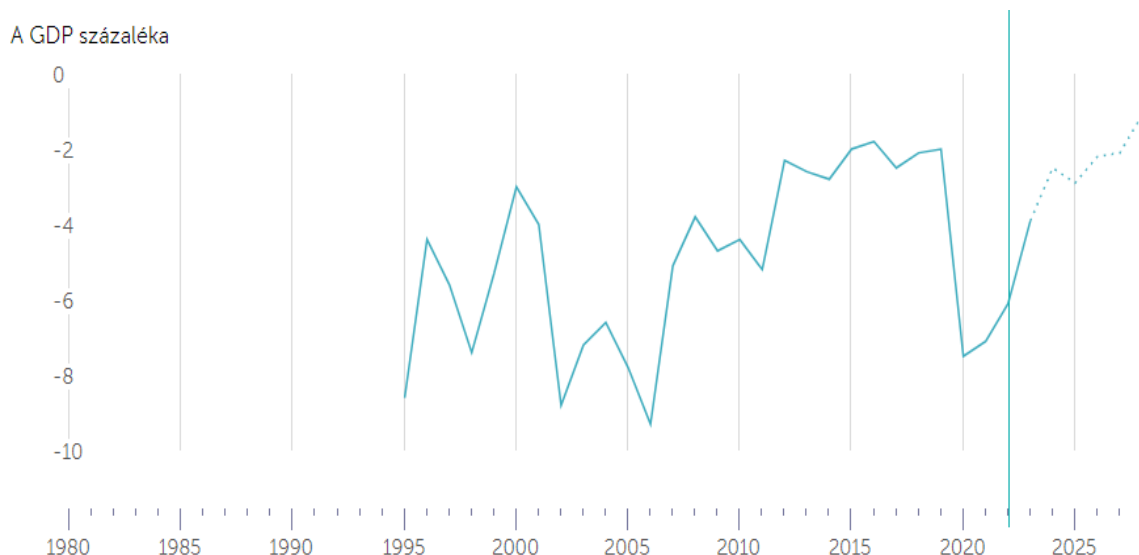

16. ábra: Magyarország folyó fizetési mérleg egyenlegének összehasonlítása a környező országokéval a GDP százalékában, 2022

Forrás: IMF, 2023

A magyar államháztartás nettó finanszírozási képessége nem más, mint egy alapvető GFS-egyenleg, amely azt méri, hogy az államháztartás milyen mértékben bocsát pénzügyi forrásokat a gazdaság más szektorai és a nem rezidensek rendelkezésére (nettó hitelezés), vagy milyen mértékben használja fel más szektorok és nem rezidensek által generált pénzügyi forrásokat (nettó hitelfelvétel). Ez az egyenleg tekinthető az államháztartás tevékenységének a gazdaság többi részére és a nem rezidensekre gyakorolt pénzügyi hatásának mutatójának.

A 17. ábra adataiból látható, hogy Magyarország államháztartásának nettó finanszírozási képességét csak 1995-től számszerűsíti az IMF. Ennek oka a korábbi rendszer sajátosságaiban keresendő.

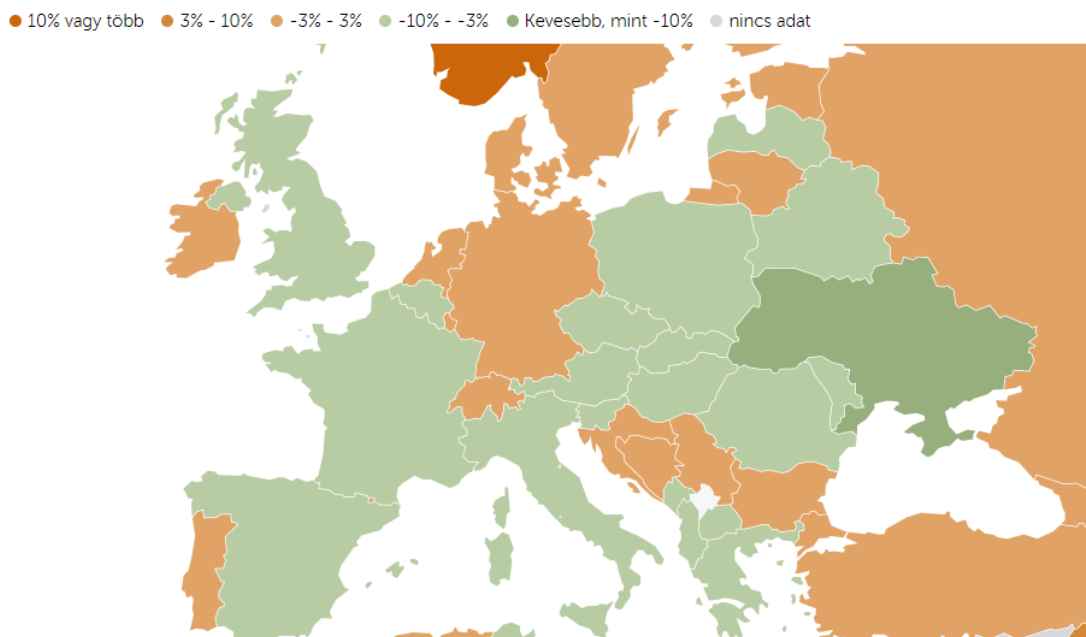

17. ábra: A magyar államháztartás nettó finanszírozási képességének (hitelfelvétele) alakulása a GDP százalékában

Forrás: IMF, 2023

A magyar államháztartás nettó finanszírozási képessége a GDP százalékában változatosan alakult az elmúlt évtizedekben. Mint ahogy a 16. ábra szemlélteti, a mutató értéke azóta található a negatív tartományban, mióta Magyarország esetében is méri a gazdasági mérőszámot. A mutató a legalacsonyabb értékét 2006-ban érte el, mikor értéke -9,3 százalék volt. A legkedvezőbb érték 2016-ban került meghatározásra -1,8 százalékkal.

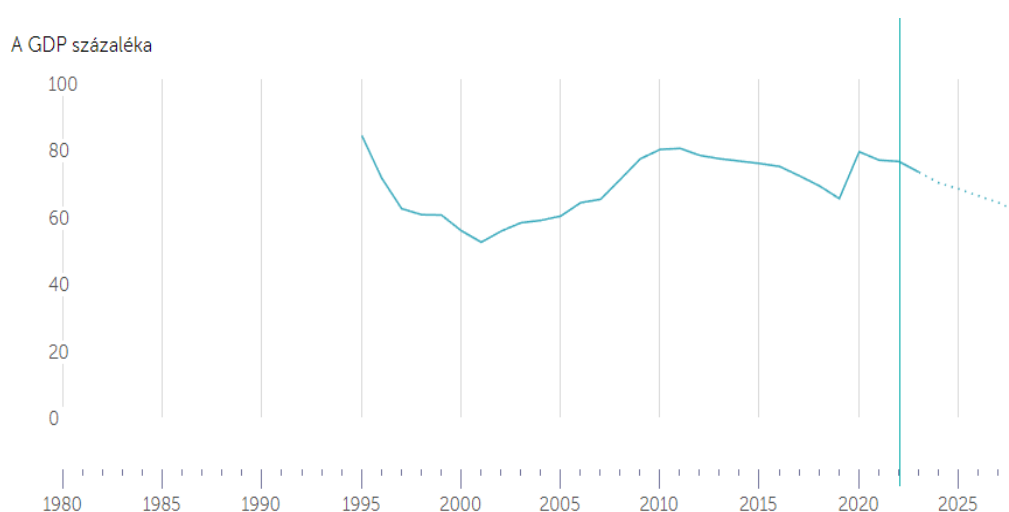
Ugyanakkor fontos megjegyezni, hogy az államháztartás nettó finanszírozási képességének (hitelfelvétel) alakulása a GDP százalékában a legtöbb ország esetében egy negatív előjelű mutató, nagyon kevés országnál láthatunk pozitív értéket ennél a mérőszámnál. Ennek oka leginkább abban keresendő, hogy az állami költségvetések egyenlege jellemzően negatív, azaz egy államnak általában több a kiadása, mint a bevétele. Csak a rendkívül tőkeerős gazdaságok esetében van ez másképp, de ott sem mindig sikerül pozitív mutatóértéket produkálnia a gazdaságnak (IMF, 2023).

18. ábra: A magyar államháztartás nettó finanszírozási képességének (hitelfelvétele) összehasonlítása a környező országokéval a GDP százalékában

Forrás: IMF, 2023

Mint ahogy a 18. ábra szemlélteti, 2022-ben a legtöbb ország esetében -3 és -10 százalék között volt az államadósság nettó finanszírozási képessége a GDP százalékában mutató értéke. A környező országok közül viszont a déli szomszédoknál a mutató értéke lényegesen kedvezőbben alakult, mint az Európai Unió legtöbb tagállamában, köztük Magyarországon (IMF, 2023).

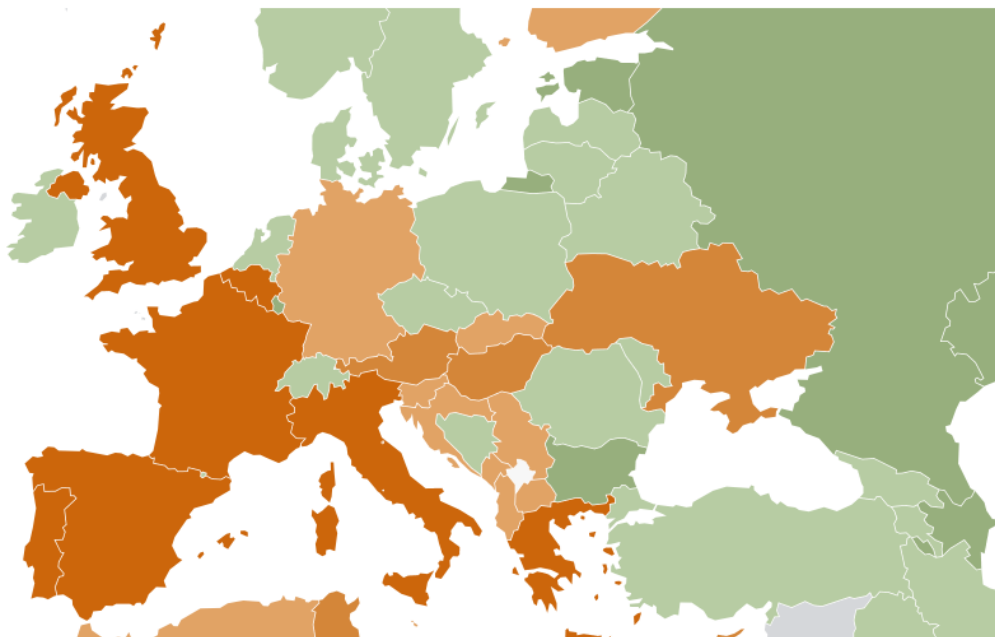
19. ábra: Magyarország bruttó államadósságának alakulása a GDP százalékában

Forrás: IMF, 2023

Mint ahogy a 19. ábra szemlélteti, Magyarország bruttó államadóssága a GDP százalékában kifejezve jellemzően igen magas volt. A mutató értéke 2001-ben érte el a legalacsonyabb értéket, azaz 52,3 százalékot. Ezt követően hosszú éveken keresztül folyamatos növekedés látható, mely a csúcspontját 2011-ben érte el, amikor a mutató értéke 80,3 százalékra nőtt. Ebben a 10 éves időszakban tehát az államháztartási kiadások meghaladták a bevételeket, és az így kialakult költségvetési hiányt az állam hitelfelvétellel pótolta. Magyarország 2008 és 2010 között az IMF-Európai Bizottság-és Világbank által nyújtott hitelkeretből összesen 14,2 milliárd eurót hívott le, mely jelentősen megnövelte az államadósság mértékét, mely a grafikonon is megfigyelhető élesen emelkedő tendencia 2008 és 2010 között. Ezt követően folyamatos csökkenés látható a mutató értékében, mely az IMF hitel törlesztésének megkezdésével magyarázható 2011-től 2016-ig. A csökkenő tendencia egészen a COVID-19 világjárvány kitöréséig tartott. A korábban példa nélküli gazdasági visszaesés a magyar gazdaság teljesítményét is visszavetette, melynek eredményeképp ismét emelkedő pályára állt az államadósság mutatója. Ekkor a magyar bruttó államadósság mutató értéke a GDP százalékában kifejezve 65,3 százalék volt, majd a következő évben, azaz 2020-ban a mutató értéke 79,3 százalékra ugrott. 2021-től pedig kismértékű csökkenés következett ismét, mely a gazdaság újraindításának lassú folyamatát jelzi (IMF, 2023).

A 2022. évet vizsgálva megállapítható, hogy a környező országokban is hasonlóan alakult a helyzet a bruttó államadósság mutató értékét illetően. A 2022 februárjában kitörő háború a legtöbb európai ország gazdasági helyzetére kedvezőtlen hatást gyakorolt, ami jellemzően nem csak az elszabaduló inflációs rátákban mutatkozik meg, hanem az országok GDP százalékban realizált eladósodottságában is (IMF, 2023).

● 100% vagy több ● 75% - 100% ● 50% - 75% ● 25% - 50% ● kevesebb, mint 25% ● nincs adat

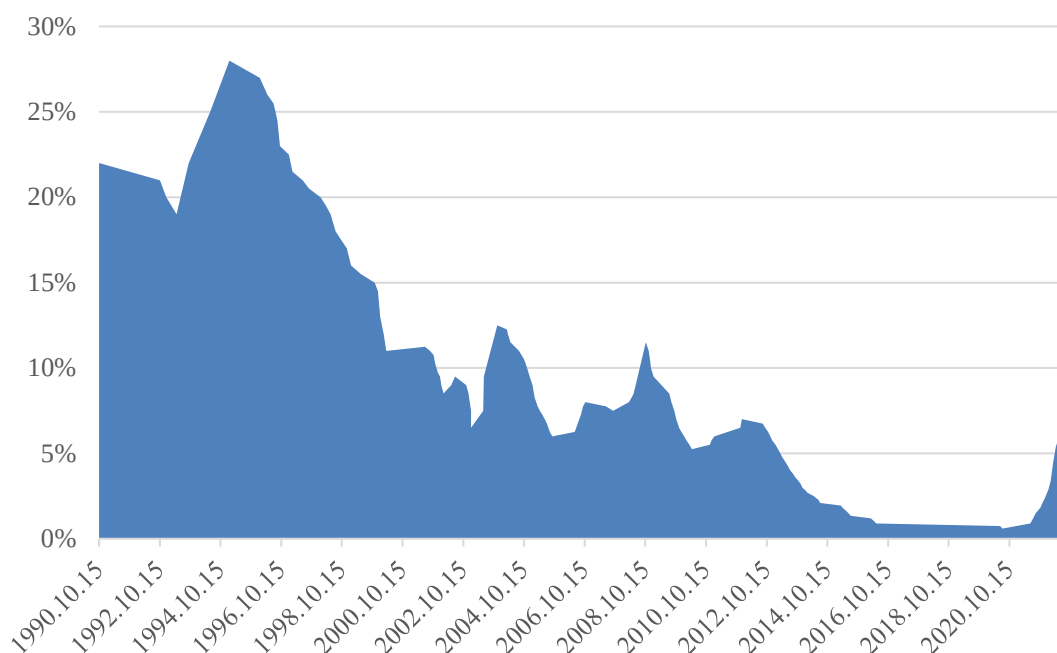

20. ábra: Magyarország bruttó államadosságának összehasonlítása a környező országokéval a GDP százalékában, 2022

Forrás: IMF, 2023

4.6 A jegybank szerepe

Egy adott ország irányadó kamata a jegybanki alapkamat, melyet az ország nemzeti bankja határoz meg a monetáris politika irányait figyelembe tartva. A jegybank elsődleges célja az árstabilitás biztosítása, de emellett segíti a teljes foglalkoztatás elérését is. Az árstabilitást és a kiegyensúlyozott inflációs rátát az alapkamat értékének változtatásával tudja a jegybank szabályozni. Magyarország jegybanki alapkamatának alakulását a rendszerváltást követően, azaz 1990-től a 21. ábra szemlélteti.

21. ábra: A magyar jegybanki alapkamat alakulása

Forrás: MNB adatai alapján saját szerkesztés

A Magyar Nemzeti Bank 1990. október 15-én 22 százalékbán határozta meg a jegybanki alapkamat mértékét. Ezt követően 1992. október 15-én csökkent egy százalékkal az alapkamat, illetve 1993-ban kétszer is további egy-egy százalékkal. Azonban, 1993. szeptember 27-én a jegybank ismét 22 százalékra emelte az alapkamatot, majd további emelések váltak szükségessé, így az alapkamat az elmúlt harminc évben kihirdetett legnagyobb mértéke 1995. február 1-én volt 28 százalékkal. Mint ahogy a 21. ábra szemlélteti, ezt követően folyamatos tudta csökkenteni a jegybank az alapkamat mértékét, így röviddel az ezredforduló után már tíz százalék alá szorult a magyar alapkamat (MNB, 2020).

Már a 2008-as globális gazdasági- és pénzügyi válság után is – a korábbi évekhez képest – látványosan alacsony lett az alapkamat, viszont a 2016. május 15-én 1 százalék alá csökkent a mértéke. Az alapkamat alacsonyan tartása alacsonyan tartja a hitelek és hitelfelvételek költségét és több pénz marad a gazdaságban körforgásban, javul a gazdaság teljesítménye. Ezt követően az alapkamat hosszú ideig szinte minimális százalékpontot emelkedett. Lendületes emelkedés 2021 után mutatkozott, majd a 2022 februárjában kitörő ukrán – orosz háború is meghatározó szerepet játszott a világ gazdaságában, melynek kedvezőtlen hatásai Magyarországon is azonnal érezhetővé váltak. Ez a kedvezőtlen gazdasági változás gyorsan jelentkezett a jegybanki alapkamatnál is, mivel a jegybank az

elszabaduló infláció miatt kénytelen volt dinamikus léptekben alapkamatot emelni, így 2022. szeptember 28-án 13 százalékra emelkedett a jegybanki alapkamat hazánkban.

Az alapkamat értéke nemcsak a gazdasági teljesítményre és az inflációra van hatással, de összefüggésbe hozható a forint árfolyamának mozgásával is. Ha a jegybank csökkenti az alapkamatot, a befektetések megítélése és értéke lecsökken, mely tőkekiáramláshoz vezet, mely az ország valutájának gyengüléséhez vezet. Ez a tendencia figyelhető meg 2008 és 2016 között a 20. ábrán (MNB, 2020).

A devizaárfolyamok közül az amerikai dollárnak, az eurónak és a svájci franknak van legnagyobb jelentősége. Az eurónak például azért, mert Magyarország az Európai Unió tagja 2004 óta, valamint sokáig az elsődleges célok között szerepelt az euró bevezetése Magyarországon. A svájci frank árfolyamának leginkább 2000 és 2012 között volt fontos szerepe, mivel mind a lakossági hitelezés, mind pedig a vállalati hitelezés terén a legtöbb hitelkonstrukció svájci frank alapú volt, ami azt jelentette, hogy a felvett hitelek jelentős többsége CHF-ben került nyilvántartásra, ez pedig meghatározta a havi forintban fizetendő törlesztőrészletet (Portfolio, 2022).

22. ábra: A forint/amerikai dollár árfolyamának alakulása

Forrás: MNB adatai alapján saját szerkesztés

A 22. ábra adataiból látható, hogy a forint/amerikai dollár árfolyam az 1990-es évektől folyamatosan emelkedett, majd 2001-ben elérte csúcspontját 318,71 HUF/USD árfolyamon, és csökkenni kezdett. Ez a csökkenés nem tekinthető monotonnak, mert kisebb-nagyobb ingadozások folyamatosan voltak, azonban összességében árfolyamesés mutatkozott, és 2005-ben már 187,63 HUF/USD árfolyam került jegyzésre. Az ezt követő években jelentősebb változás nem mutatkozott a forint/amerikai dollár árfolyamában, majd a 2008-as globális gazdasági- és pénzügyi válság kirobbanását követően 2009 márciusában már ismét meghaladta az árfolyam a 200 forint/amerikai dolláros értéket. Ezt követően egyre nagyobb ingadozások láthatók az árfolyam görbájében, azonban összességében növekedés látható, mely az ukrán – orosz háború kitörése után még meredekebbé vált. Ennek eredményeképp, a vizsgált időszak utolsó évében, azaz 2022-ben 300 forint/amerikai dollár fölé jegyezték az árfolyamot, majd 2022-ben még a 400 HUF/USD árfolyamot is meghaladta (MNB, 2023).

A forint/euró árfolyam jegyzését az MNB csak 1999 januárjától közli. Ekkor a hivatalos árfolyam 250,69 HUF/EUR volt (23. ábra).

23. ábra: A forint/euró árfolyamának alakulása

Forrás: MNB adatai alapján saját szerkesztés

Mint ahogy a 23. ábra szemlélteti, az euró árfolyama jellemzően 250 forint körül mozgott, egészen a 2008-as globális gazdasági- és pénzügyi válság Magyarországi megjelenéséig, azaz 2008 őszéig. Sőt, a legalacsonyabb árfolyamot 2008. július 9-én közölte a jegybank, amikor 230,75 forintot/euró volt a jegyzett árfolyam. Ezt követően ugrásszerű növekedés volt tapasztalható az árfolyam értékében, és kevesebb, mint egy év alatt 316 forintra emelkedett az árfolyam. Majd a növekedést jelentősebb csökkenés követte, így 2009. július 21-én ismét megközelítette a 270 forint/eurót a jegyzés. Egészen 2012-ig jelentősebb változás nem mutatkozott a HUF/EUR árfolyamban, majd 2012. január 5-én nemhogy 300 forint fölé emelkedett az árfolyam, hanem 321,93 forint/euró értékével még rekordot is döntött. Azonban ez a kiugróan magas érték nem került jegyzésre sokáig, mert egy kisebb visszaesés, majd egy hosszabb ideig tartó stagnálás volt tapasztalható (MNB, 2023).

A fenti ábra adataiból is kiolvasható, hogy a forint/euró árfolyam 2018. évben kezdett elszabadulni, majd 2022. március 7-én 397,31 HUF/EUR értékével megközelítette a 400 forintos lélektani határt az árfolyam. Nem kellett sokat várni, 2022. június 27-én át is lépte a 400 forintot. Majd 2022-ben nem is került a forint/euró árfolyam 400 forint alá.

24. ábra: A forint/svájci frank árfolyamának alakulása

Forrás: MNB adatai alapján saját szerkesztés

A 24. ábra adataiból látható, hogy a svájci frank árfolyama a rendszerváltás előtt rendkívül alacsony volt, mindössze 20 forint/svájci frank körül mozgott. Ezt követően, az 1990-es években folyamatosan növekedni kezdett az árfolyam, majd az ezredforduló után már 160 HUF/CHF körül került jegyzésre. Ez az átlagos árfolyamérték kitartott egészen a 2008 őszén Magyarországon is megjelenő globális gazdasági- és pénzügyi válság begyűrűzéséig, majd rövid időn belül az árfolyam elérte a 215,56 HUF/CHF-os értéket, ami ebben az időben rekordmagasnak számított. Ezt követően kisebb-nagyobb ingadozások mellett összességében a svájci frank árfolyama növekedést mutatott, majd 2019-ben az árfolyam meghaladta a 300 forintos értéket. A legmagasabb árfolyamjegyzés 2022. október 13-án volt, amikor az MNB hivatalos közlésében 446,31 forintban határozták meg egy svájci frank értékét. Ezen történelmi maximum óta a forint valamelyest erősödött, 2023. december utolsó hetében 409 és 413 forint közötti érték között mozgott egy svájci frank értéke (MNB, 2023).

4.7 Jövőbeli kitekintés

Mikor realizálható tehát az euró bevezetése Magyarországon, és hogyan állnak a környező országok a kritériumok teljesítésével?

Matolcsy György, a Magyar Nemzeti Bank elnöke 2023. júniusi interjújában elmondta 2030-nál korábban semmiképp nem prognosztizálja Magyarország csatlakozását az euró zónához. Emlékeztetésképp kitért Szlovákia és Görögország példájára, ahol hosszabb felkészülés és tervezés nélkül került bevezetésre a közös valuta, melynek eredményeképp gazdasági visszaesés jelentkezett mindkét tagország esetében. Magyarország nem eshet ebbe

a hibába, és a jelenlegi gazdasági mutatók mellett egyelőre nem a közeljövőben fog bekövetkezni az euró hazai piacon történő bevezetése (Szabó, 2023).

A jegybankelnök szerint hazánknak el kell érnie az unió átlagos fejlettségi szintjének a 90%-át ahhoz, hogy ne jusson a fent említett tagországok sorsára. Természetesen ezen előzetes kritérium a jegybank által fogalmazott vélemény, mellyel nem minden hazai gazdasági szakértő ért egyet. A pandémia okozta gazdasági visszaesés és annak kezelése egyértelművé tette, hogy a magyar gazdaság még nem áll készen arra, hogy ilyen nehéz helyzetekre az euró övezet tagjaihoz hasonlóan találjon megoldást, ennek következménye a korábbiakban vizsgált magas inflációs ráta is.

Matolcsy emlékeztetett rá, hogy addig is ki kell használni az olyan lehetőségeket, melyek elősegítik a gazdasági fejlődést, ám eurózónatagként már nem élhetünk vele, mint például a jegybank különleges mozgástere, mellyel nehéz helyzetekben segíteni tudják a gazdasági fejlődést (Szabó, 2023).

Közép-Európai tagországok közül Lengyelország bár gazdaságilag kedvezőbb helyzetben van hazánknál, ám Mateusz Morawiecki miniszterelnök 2023. januári kijelentése alapján semmiképp nem tervezik a közös valuta bevezetését, látva a horvát bevezetés elrettentő példáját, ahol január 1-jét követően túlzó áremelkedéseket tapasztalnak. A miniszterelnök nyilatkozata alapján addig nem lesz bevezetve az euró Lengyelországban, amíg az átlagkeresetek nem közelítik meg az uniós átlagot (Euronews, 2023).

A lengyel politikusoknál lényegesen optimistább a román pénzügyminiszter, Adrian Caciuc, aki az ország 2029-es tervezett euró övezeti csatlakozását már 2026-ra szeretné előrehozni. Ennek előfeltétele a román helyreállítási terv intézkedéseinek végrehajtása, mely több, mint 100 beruházásra terjed ki és 64 reformintézkedést tartalmaz. A terv végrehajtásához szükséges uniós támogatás első részletét, Magyarországgal szemben, Románia már meg is kapta, így jó úton halad a feltételek teljesítése felé (Portfolio, 2023).

Bulgária 2007-ben csatlakozott az Európai Unióhoz, és az euró bevezetése 2024 elejére volt tervezve, azonban a 2022-es év a bolgár gazdaságot is kihívások elé állította és a 15%-os inflációs ráta és a 2023. szeptemberi 6,4%-os érték is akadályt képez a maastrichti árstabilitási kritérium teljesítésében. Magyarországgal ellentétben Bulgária már csatlakozott az ERM-2 mechanizmushoz, azonban várhatóan még 2025. január 1-ig biztosan várnia kell a közös valuta bevezetésével. A horvát példából okulva a bolgárok az eurót a bolgár lev-vel párhuzamosan használnák fizetőeszközként, ezzel elkerülve az árak elszabadulását, és

megadva az embereknek a választás lehetőségét, hogy mely valutával fizessenek (Hercsel, 2023).

Az euró-szkeptikus Cseh Köztársaság a mai napig nem állított fel céldátumot a közös valuta bevezetésére, mely számos okra vezethető vissza Lukas Kovanda közgazdász szerint. A többi Közép-Kelet európai valutához képest a cseh korona viszonylagos stabilitása és kisebb fokú inflálódása biztonságot ad a helyieknek, így nem véletlen, hogy 2023-as felmérések alapján a csehek több, mint 70%-a elutasító az euró bevezetésével szemben. Ezáltal a politikai pártok megfontoltak a témával kapcsolatosan, és nem vállalják, hogy maguk ellen fordítják a közvéleményt. Lassan 20 éves uniós tagsága ellenére az országban még kilátásban sincs az euró bevezetése, illetve az ERM-2 mechanizmusnak sem tagja Csehország. Kovanda becslése szerint annak, hogy Csehországban 2030-ra euróval fizessenek, jelenleg 50%-os esélyt lát (Mola-Schmidt, 2023).

A Közép-Kelet európai tagországok tehát változó hozzáállással, ki pozitív várakozással, ki szkepticizmussal szemléli a közös valuta lehetséges bevezetését. Azon országok, amelyek gazdasága akár már készen állhatna az euró piaci bevezetésére, óvatosan közelítik meg a kérdést, tanulva a horvátok tapasztalataiból, míg a lelkes lemaradók még a maastrichti kritériumok feltételeinek teljesítésén munkálkodnak, Magyarországhoz hasonlóan.

4. Következtetések, javaslatok

Magyarország 2004-ben csatlakozott az Európai Unióhoz, azonban az euró-övezethez történő csatlakozás lehetősége egyelőre még nincs rövidtávon kilátásban, melynek okait a magyar gazdasági mutatók részletes elemzésével tártam fel.

A maastrichti kritériumoknak megfelelően, szisztematikusan haladva vizsgáltam hazánk gazdaságának majdnem 20 évet felölelő teljesítményét, valamint ezen eredmények alapján az euró bevezetésének lehetőségeit. Vizsgálataim alapján elmondható, hogy egyelőre a konvergencia kritériumok közül nincs olyan, amelynek teljesítésére Magyarország jelenleg képes lenne. A gazdaság teljesítményét tekintve, az egy főre jutó GDP alakulása a környező országokhoz képest nem volt kiugróan magas a 2004-es csatlakozás óta sem, a vásárlóerő-paritást figyelembe véve pedig kifejezetten elmarad a szomszédos gazdaságok teljesítményétől.

Az árstabilitási tényező vizsgálatakor feltártam a hazai gazdaság konvergencia kritériumok szempontjából egyik leggyengébb pontját. A 2004 és 2023 közötti időszakot tekintve megállapításra került, hogy a 2008-as gazdasági válság és a 2020-ban kitört Covid-19 világjárvány okozta gazdasági visszaesés periódusaitól eltekintve Magyarországon az infláció átlagosan 0 és 5 százalék között mozgott. Azonban a gazdaság sérülékenységet és külső tényezőkre való kitettséget bizonyítja, hogy külső behatások következtében, legyen az válság vagy háború egy környező országban, az árszint változásának mértéke az uniós tagországok körében példátlan magas értéket ért el, azaz a kritikus világgazdasági-és világpolitikai helyzetek jelentősen befolyásolják a hazai árszintek változását. Ez a sérülékenység több okra is visszavezethető, többek között a forint valuta világpiaci megítélésére és stabilitásának hiányára is. Tehát, ezen kritérium teljesítése még rendkívüli jelentős kihívást jelent a gazdaság számára, tekintve az elmúlt 2 év inflációs rátájának alakulását.

Árfolyam stabilitás tekintetében vizsgáltam az államháztartás nettó finanszírozási képességét, mely bár nem jelentős mértékben, de itt is elmarad a szomszédos országok értékeitől, valamint ide tartozik az államadósság mértékének elemzése is, melynek mértéke az inflációs rátához hasonlóan alakul a külső környezeti hatásokra. Annak ellenére, hogy a nyugat-európai tagországok államadóssága a GDP százalékos arányaiban néhol meghaladja a magyar értéket, mégis az euró övezeti csatlakozásra váró szomszédos, vagy közeli országok közül mindegyik államháztartás esetében teljesül a konvergencia kritériumok ezen

pontja. Ez is arra enged következtetni, hogy a magyar gazdaság gyenge versenyképessége az egyik tényező, mely a kritériumok meg nem valósulása mögött áll.

A közös valuta bevezetése mellett számos érv szól, és a forint valuta gyengeségét és sérülékenységét tekintve mindenképp előnyös lenne az euró bevezetése a magyar piacon. Azonban az euró bevezetése nem feltétlenül jelent egyet az azonnali magasabb életszínvonal vagy a gazdasági versenyképesség javulásával, mindössze egy lehetőséget biztosít a többi tagországhoz való felzárkózáshoz. Vizsgálatom során a szlovák gazdaság példáján bizonyításra került, hogy a túl korai euró övezeti csatlakozás felszínre hozhatja a gazdaság struktúrájának gyengeségeit.

A fentiek alapján arra a következtetésre juthatunk, hogy Magyarország még nem áll készen a közös valuta bevezetésére, az államnak még számos versenyképességet ösztönző-és növelő intézkedést kell véghezvinnie nem csak ahhoz, hogy a csatlakozási kritériumokat teljesítse, hanem ahhoz is, hogy a gazdaság megerősödjön és készen álljon arra, hogy egy olyan monetáris mechanizmus része legyen, melyben leszűkül a gazdasági mozgástér és megszűnik az önálló monetáris politika.

6. Összefoglalás

A fentiekben Magyarország főbb gazdasági mutatói kerültek elemzésre a konvergencia kritériumok szempontjából. Számtalan gazdasági mutatóval találkozhatunk a hivatalos mérések publikálása során. Ezen gazdasági mutatók száma az elmúlt években (évtizedben) szinte folyamatosan nőtt, ami részben a közgazdaságtan tudományának fejlődésének és a gazdaság változásának tudható be. Például a digitalizáció hatására egyre több olyan mérőszám, index kerül kidolgozásra, mely az egyes országok digitális felkészültségét méri. Vagy például a lineáris gazdaságról a körforgásos gazdaságra való áttérés szorgalmazására egyre több olyan gazdasági mutatóval találkozhatunk, melyek a gazdasági tevékenységet a környezetvédelem szempontjából méri. A mérőszámok egyre színesebb palettája azt eredményezte, hogy Magyarország gazdasági helyzetének elemzéséhez meg kellett határoznom egy szűkítést, így választásom az ún. klasszikus mutatószámokra esett, azaz a konvergencia kritériumok szemszögéből gyűjtöttem ki azokat a mérőszámokat, melyeket szakdolgozatomban elemeztem. Az adatok forrásaként az IMF adatbázisát választottam, mert úgy vélem, hogy ez az egyik legpontosabb, és egyben leghitelesebb adatbázis.

A gazdasági mutatók elemzése során arra kerestem a választ, hogy hogyan jellemezhető Magyarország gazdasági helyzete az elmúlt évtizedeket együttesen nézve. Tekintettel arra, hogy az IMF a legtöbb gazdasági mutatóról 1980 óta közöl adatokat, így számos mutató értéke közel négy évtized vonatkozásában vált láthatóvá. Ezzel a hosszútávú elemzéssel az volt a fő célom, hogy képet alkothassak a nagyobb volumenű világ gazdasági hatások tekintetében (pl. rendszerváltás, 2004-es Európai Unió bővítés 10 tagállammal, 2008-as globális gazdasági- és pénzügyi válság, COVID-19 pandémia, ukrán – orosz háború).

A kapott eredmények alapján összességében elmondható, hogy Magyarország gazdasága a rendszerváltás utáni években hosszú ideig kritikus helyzetbe került, azonban az 1990-es évek végére javuló tendencia kezdett el mutatkozni. Az ezredforduló után is folytatódott a magyar gazdaság fejlődése, egyben a mutatók értékeinek javulása/növekedése, majd több gazdasági mutató a 2004-es Európai Unióhoz való csatlakozás évében és azt követően stagnáló tendenciát mutatott, ami összességében kedvezőnek tekinthető, mivel a legtöbb mutató a korábbi évekhez/évtizedekhez képest kedvezőbb gazdasági helyzetről árulkodott. A 2008 őszi Magyarországot is elérő globális gazdasági- és pénzügyi válság

annyira nem érezte hatását a magyar gazdasági mutatókban, ami hazánk esetében talán azzal magyarázható, hogy a világválság leginkább a devizahitel piacon érezte hatását, nem pedig például a foglalkoztatás terén vagy az inflációs rátában. A mutatók további alakulását vizsgálva láthatóvá vált, hogy Magyarország 2010-től jellemzően a legtöbb gazdasági mutatója terén dinamikus növekedést produkált, mely növekvő tendencia jellemzően egészen 2018-ig tartott. 2019-ben már kisebb visszaesések voltak láthatók számtalan mutató értékben, azonban a nagyobb mértékű csökkenés – a világ legtöbb országához hasonlóan – 2020-ban volt tapasztalható. Ez pedig egyértelműen a COVID-19 világjárvány által okozott gazdasági hatásoknak tudható be, melynek fő eleme (eszközrendszere) Magyarországon is a karantén volt. Magyarországon két hosszabb karantén időszak lett kihirdetve, mely időszak alatt a nevelési- és oktatási intézmények teljesen bezártak, így ez nagyban meghatározta a szülők munkatevékenységének elvégzését, ami pedig kihatott a gazdasági szervezetek termelékenységére. A gazdasági mutatókat elemezve látható, hogy Magyarországon a karantén időszaka alatti gazdasági hanyatlások csak rövid ideig tartottak, a legtöbb gazdasági mutató 2021-ben már ismét növekedésnek indult.

Ez a növekvő tendencia azonban nem tartott sokáig, mivel a 2022 februárjában kitörő ukrán – orosz háború azonnal nagy hatással lett a legtöbb európai ország gazdasági helyzetére. Ennek oka, hogy Ukrajna Európa gazdasági körforgásának aktív részese, számtalan terméket exportál szerte Európába is. Az ukrán import termékek stopja a magyar gazdaságot rendkívül kedvezőtlenül érte, mely kedvezőtlen hatás leginkább az infláció mértékében mutatkozik meg. A rendszerváltás óta nem volt olyan nagymértékű infláció, mint ami az elmúlt közel másfél évben volt tapasztalható. Míg korábban a lakosság szinte már észre sem vette a fogyasztói árindex emelkedését, addig 2022-ben szinte napi szinten lehetett érezni az árak elrugaszkodását. A rendkívül magas infláció értelemszerűen a fejtejetére állította a magyar gazdaságot, mely nem csak főleg az élelmiszerek és az építőipari termékek árának többszörösére emelkedésében tapasztalható, hanem abban is, hogy a munkáltatók kénytelenek voltak bért emelni. Ez az emelkedés azonban sajnálatos módon a legtöbb gazdasági szervezet esetében nincs összhangban az infláció mértékével, viszont ennek eredményeképp a hazai bérek kicsit jobban megközelítették a szomszédos országok átlagbértit.

A magyar jegybanki alapkamatot vizsgálva elmondható, hogy a rendszerváltást követően rendkívül magas volt az alapkamat értéke, azonban az évek során – a magyar

gazdaság egyre jobb teljesítményének is köszönhetően – sikerült folyamatosan csökkentenie az alapkamat mértékét a jegybanknak. Majd végül a 2008-as gazdasági válságból való kilábalást követően a jegybanki alapkamat mértéke mindössze 1-3 százalék körül mozgott hazánkban. Ennek a rendkívül alacsony értéknek a belpolitikai hatások, majd 2022. évet követően a külpolitikai hatások is véget vetettek, is a korábbi évekhez képest rendkívül megugrott a magyar jegybanki alapkamat mértéke.

Összességében elmondható, hogy a magyar gazdaság mélypontja a rendszerváltás után volt, azaz az 1990-es évek elején, azonban ez a kedvezőtlen állapot 2022-ben ismét felütötte a fejét. Gazdasági szempontból a legstabilabb időszaknak az Európai Unióhoz való csatlakozás körüli évek tekinthető, azaz a 2000-es évek eleje. A 2008-as globális gazdasági- és pénzügyi válság már kihívás elé állította hazánk gazdaságát is. A válság kezdete előtti gazdasági mutatókat mindössze 2013-ra tudta újra elérni a magyar gazdaság, melyet követő éveket a pandémia beköszöntéig gazdaságilag az egyik legkedvezőbb időszaknak tekinthetjük.

Irodalomjegyzék

1. AMECO Database (2023) *GDP at Current Prices*. https://dashboard.tech.ec.europa.eu/qs_digit_dashboard_mt/public/sense/app/667e9fba-eea7-4d17-abf0-ef20f6994336/sheet/f38b3b42-402c-44a8-9264-9d422233add2/state/analysis/ Letöltve: 2023.11.28.
2. AMECO Database (2023) *Employment, Persons (National Accounts)*. https://dashboard.tech.ec.europa.eu/qs_digit_dashboard_mt/public/sense/app/667e9fba-eea7-4d17-abf0-ef20f6994336/sheet/f38b3b42-402c-44a8-9264-9d422233add2/state/analysis/ Letöltve: 2023.12.01.
3. Afxentiou, P. (2000) *Convergence, the Maastricht Criteria, and Their Benefits*. International Economics. vol. 53. issue 4. pp. 437-448.
4. Beke, K. (2023) *Erre Senki Sem Számított: Hatalmasat Zuhant a Magyar Infláció*. Portfolio. <https://www.portfolio.hu/gazdasag/20240112/erre-senki-sem-szamitott-hatalmasat-zuhant-a-magyar-inflacio-662443> Letöltve: 2024.01.15.
5. Bukowsky, S. (2006) *The Maastricht Convergence Criteria and Economic Growth in the EMU*. <https://EconPapers.repec.org/RePEc:pia:wpaper:24/2006> Letöltve: 2023.09.15.
6. Dr. Botos, K. et al. (2015) *Államháztartástan*. Szegedi Tudományegyetem Gazdaságtudományi Kar. pp. 10-14.
7. Dr. Dedák, I. (2012) *Államadósság, Adósságdinamika és Mérlegalkalmazkodási Válság*. [online prezentáció] <https://docplayer.hu/11308411-Allamadossag-adossagdinamika-es-merlegalkalmazkodasi-valsag-dr-dedak-istvan-2012-06-22-1.html> Letöltve: 2024.01.14.
8. Euronews (2023) *Polish PM Says Adopting the Euro Would Bring Spike in Prices*. <https://www.euronews.com/my-europe/2023/01/10/polish-pm-says-adopting-the-euro-would-bring-spike-in-prices> Letöltve: 2023.11.08
9. Eurostat (2023) *Annual Inflation Rates 2022*. <https://dteurope.com/economy/hungarian-inflation-rate-the-highest-in-europe/> Letöltve: 2023.12.01.
10. Feldstein, M. (1997) *The Political Economy of the European Economic and Monetary Union: Political Sources of an Economic Liability*. Journal of Economic Perspectives. vol. 11. No. 4. pp. 23-42.
11. Fölsz, A. (1998) *A Monetáris Unió és Magyarország*. Közgazdasági Szemle. Vol. XLV. 10. pp. 923-939.
12. Györffy, D. (2022) *The Middle-Income Trap in Central and Eastern Europe in the 2010s: Institutions and Divergent Growth Models*. Comparative European Politics. https://www.researchgate.net/publication/355864442_The_middle-income_trap_in_Central_and_Eastern_Europe_in_the_2010s_institutions_and_divergent_growth_models Letöltve: 2023.11.05.

13. Hercsel, A. (2023) *Bulgária Egyelőre Mégsem Vezeti Be az Eurót*. Economx. <https://www.economx.hu/magyar-gazdasag/bulgaria-euro-bevezetes-halasztas-inflacio.779784.html> Letöltve: 2023.12.27.
14. Hetényi, G. (2002) *Új Pénz Született: az Euró*. A Magyar Köztársaság Külügyminisztériuma Kiadó. Budapest.
15. IMF (2023) *GDP Per Capita, Current Prices, Purchasing Power Parity*. https://www.imf.org/external/datamapper/PPPPC@WEO/OEMDC/ADVEC/WEO_WORLD/EUQ/EEQ Letöltve: 2023.11.28.
16. IMF (2023) *Unemployment Rate*. <https://www.imf.org/external/datamapper/LUR@WEO/OEMDC/ADVEC/WEOWORLD/DZA> Letöltve: 2023.09.14.
17. Jankovics, L. (2005) *Inflációs Célkitűzés Rendszere: Az Első Másfél Évtized Tanulságai*. Külgazdaság. XLIX. évf. pp.44.
18. Lavrac, V. (2004) *Fulfillment of Maastricht Convergence Criteria and the Acceding Countries*. http://www.ezoneplus.org/archiv/ezp_wp_21.pdf Letöltve: 2023.09.15.
19. MNB (2023) *A Jegybanki Alapkamat Alakulása*. https://www.mnb.hu/Jegybanki_alapkamat_alakulasa Letöltve: 2023.09.24.
20. Mola-Schmidt, A. (2023) *Economist: „50% Chance Czechia Will Adopt Euro By 2030”*. <https://english.radio.cz/economist-50-chance-czechia-will-adopt-euro-2030-8790166> Letöltve: 2023.12.29.
21. Portfolio (2023) *Euróbevezetés: Románia a Kanyarban Előzheti Magyarországot*. <https://www.portfolio.hu/deviza/20230320/eurobevezetes-romania-a-kanyarban-elozheti-magyarorszagot-603768> Letöltve: 2023.12.28.
22. Portfolio (2023) *Deviza*. <https://www.portfolio.hu/deviza> Letöltve: 2023.10.17.
23. Soós, G. D. és Várhegyi, J. (2015) *Árak és Berek- Okok egy Megváltozott Gazdasági Kapcsolat Háttérében*. <https://www.mnb.hu/letoltes/soos-gabor-daniel-varhegyi-judit-arak-es-berek-okok-egy-megvaltozott-gazdasagi-kapcsolat-hattereben.pdf> Letöltve: 2024.01.15.
24. Szabó, Gy. (2023) *Matolcsy György Lerántotta a Leplet: Kötelező Bevezetni az Eurót*. <https://index.hu/gazdasag/2023/06/03/matolcsy-gyorgy-jegybank-europai-unio-euro-bevezetes-alapkamat/> Letöltve: 2023.11.08.
25. Tar, G. (2023) *Nagyon Csúnya, ami a Magyar Fizetésekkel Történt*. Portfolio. <https://www.portfolio.hu/gazdasag/20231126/nagyon-csunya-ami-a-magyar-fizetesekek-tortent-652991> Letöltve: 2024.01.14.

Ábrajegyzék

1. ábra: Az Európai Monetáris Rendszerben résztvevő országok és belépésük éve	15
2. ábra: Magyarország reál GDP növekedése (éves százalékos változás)2000-2021	20
3. ábra: Magyarország reál GDP-nek összehasonlítása a környező országokéval, 2022	21
4. ábra: Az egy foglalkoztatottra jutó GDP változása az EU-27 átlagához képest 2010-2021 között a KKE országokban (PPS, százalékpont)	22
5. ábra: Magyarország egy főre jutó GDP-nek (vásárlóerő-paritáson alapuló) összehasonlítása a környező országokéval	23
6. ábra: Magyarország 1 főre jutó GDP-jének alakulása (milliárd amerikai dollárban)	23
7. ábra: Magyarország 1 főre jutó GDP-jének vásárlóerő paritás-alapú összehasonlítása a környező országokéval, 2022	24
8. ábra: Magyarország inflációs rátájának (átlagos fogyasztói árak) változása az éves százalékos változás tekintetében	26
9. ábra: Éves inflációs ráta az EU tagországokban 2023 júniusában	27
10. ábra: Éves inflációs ráta az EU tagországokban 2023 november.....	28
11. ábra: Magyarország inflációs rátájának éves változása	28
12. ábra: A bérek hatása az inflációs rátára (MNB, 2015)	29
13. ábra: Magyarország munkanélküliségi rátájának változása az éves százalékos változás tekintetében.....	31
14. ábra: Magyarország munkanélküliségi rátájának összehasonlítása a környező országokéval, 2022	32
15. ábra: Magyarország folyó fizetési mérleg egyenlegének alakulása a GDP százalékában	33
16. ábra: Magyarország folyó fizetési mérleg egyenlegének összehasonlítása a környező országokéval a GDP százalékában, 2022	35
17. ábra: A magyar államháztartás nettó finanszírozási képességének (hitelfelvétele) alakulása a GDP százalékában	36
18. ábra: A magyar államháztartás nettó finanszírozási képességének (hitelfelvétele) összehasonlítása a környező országokéval a GDP százalékában	37
19. ábra: Magyarország bruttó államadósságának alakulása a GDP százalékában.....	37
20. ábra: Magyarország bruttó államadósságának összehasonlítása a környező országokéval a GDP százalékában, 2022	39
21. ábra: A magyar jegybanki alapkamat alakulása	40

22. ábra: A forint/amerikai dollár árfolyamának alakulása	42
23. ábra: A forint/euró árfolyamának alakulása	43
24. ábra: A forint/svájci frank árfolyamának alakulása.....	44

Táblázatok jegyzéke

1. táblázat: A maastrichti kritériumok teljesülése (Maastricht 1.0).....	16
2. táblázat: Makroökonómiai egyensúlytalansági eljárás – indikátorok.....	19

NYILATKOZAT

a szakdolgozat nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

A hallgató neve: Nagy Péter
A Hallgató Neptun kódja: GFQP85
A dolgozat címe: Magyarország elemzése a konvergencia kritériumok szempontjából
A megjelenés éve: 2024
A konzulens intézetének neve: MATE Károly Róbert Campus
A konzulens tanszékének a neve: Közgazdaságtani és Természeti Erőforrások Tanszék

Kijelentem, hogy az általam benyújtott szakdolgozat egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, és az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítottnak veszem, tudomásul veszem, hogy a záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkori szellemi tulajdon-kezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitori rendszerébe. Tudomásul veszem, hogy a megvédett és

- nem titkosított dolgozat a védést követően
- titkosításra engedélyezett dolgozat a benyújtásától számított 5 év eltelté után nyilvánosan elérhető és kereshető lesz az Egyetem könyvtári repozitori rendszerében.

Kelt: 2024 év április hó 17 nap

Hallgató aláírása

NYILATKOZAT

Nagy Péter (név) (hallgató Neptun azonosítója: GFQP85) konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a szakdolgozatot áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A szakdolgozatot a záróvizsgán történő védeésre javaslom / nem javaslom¹.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem*²

Kelt: 2024 év április hó 17 nap

belső konzulens

¹ A megfelelő alá húzandó.

² A megfelelő alá húzandó.